

Символиката на лъва
в българската история

Symbolics of Lion
in Bulgarian History

THRACIAE VETERIS TYPVS.

Ex conatibus Geographicis Abrab. Ortelij.

ris pars

In Chalcidica regno
ne sunt. Gyrtus Nil
corus, urbes Myche
us et Cochryna sunt
sed dubia positionis

Dion, Olophium, Arothoon,
Thesum, Cleone, opula in Athi
peninsula, habet Strabo Hero
dotus, et Thucydides, Franepo
lita, Pal...
nominae Florus, Edmonum
Heraclides

Effigies of Lion in Thracian Treasures and Rituals

[illegible]

Изображенията на лъва в тракийските съкровища и ритуали

Най-ранните изображения на лъва от българските земи достигат до нас благодарение на произведенията на тракийски и чужди майстори и безусловно се нареждат сред шедьоврите на древното културно наследство.

През V век преди Христа, за да могат да се противопоставят на натиска на войските на прочутия персийски цар Дарий I, тракийските племена били принудени да се обединят. Това довело до създаването на Одриското царство, което се смята за едно от най-ярките въплъщения на военно-политическата мощ в историята на Древна Тракия. Владетелите на одрисите и техните приближени са притежавали и използвали по-голямата част от златните съкровища, които днес красят витрините на музеите ни и разнасят славата на България по целия свят като родина на древна и богата култура.

Купа (сребро с позлата, IV в. пр. Хр.) от съкровище на одриските царе, намерено при Борово, Русенско.

Bowl (silver with gilt, 4th century B.C.) from the treasure of the Odrysian kings, found near Borovo, Rousse district.

The earliest images of lion found on Bulgarian territory have reached us thanks to the works of the Thracian and foreign artists and are beyond doubt among the masterpieces of the ancient cultural heritage.

In the 5th century B.C., in order to resist the pressure of the armies, led by the famous Persian king Darius I, the Thracian tribes were forced to unite. This led to the foundation of the Odrysian Kingdom, which is considered one of the most glaring examples of military and political power in the ancient Thracian history. The the Odrysian rulers and their entourages possessed and used most of the golden treasures, which nowadays may be seen in the museums and spread the fame of Bulgaria as a home of ancient and rich culture all over the world.

Детайл – медальонът на дъното на съда, изобразяващ грифон, сграбчил сърна.

Detail – the medallion on the bowl bottom depicting a griffin, clutching a deer.

*Златен нагръдник,
Башова могила,
Дуванли.*

*Silver with gilt amphora
from the Kukova Mogila
treasure, Duvanli district.*

Златните нагръдници, накити и апликации по одеждите на тракийските царе, позлатените украси за колесница, щитовете и бляскавата конска амуниция стават обичайни отличителни елементи на тракийския аристократичен елит. Така се появяват и най-ранните изображения на лъва като един от символите на царската идеология в Древния свят.

The golden breastplates, jewellery and appliqués on the garments of the Thracian kings, the gilt decorations on the chariots and the shields, the flary horse harnesses become the usual distinctive elements of the Thracian noble elite. Thus the earliest effigies of lions have appeared as one of the symbols of the royal ideology in the Ancient world.

*Сребърна амфора с
позлата от съкровището от
Кукува могила, Дуванли.*

Съкровището от Кукува могила край Дуванли, датирано към VI – V в. пр. Хр., нагледно представя необходимостта от персонифицирането на царската власт с определени символи. Силен респект и страхопочитание внушават двете лъвски глави с рога, пластично предадени върху дръжките на сребърна амфора с позлата. На една от лъвските фигури е поставен чучур за изливане на течност.

*Детайл –
дръжката на
амфората.*

*Detail
– the amphora
handle.*

*Silver with gilt amphora
from the Kukova Mogila
treasure, Duvanli district.*

The Kukova Mogila treasure, found near Duvanli and dated around the 6th–5th century B.C., clearly presents the necessity for personification of the royal power with distinctive symbols. The two lion heads with horns, gracefully depicted on the handles of a gilt silver amphora, inspire with strong sense of awe and respect. On one of the lion figures there is a spout for pouring liquids.

Изображенията на лъва в тракийските съкровища и ритуали

Нагръдник с
релеф на лъвове,
преследващи сърни,
V в. пр. Хр., тракийски
владетелски гроб
при с. Чернозем,
Пловдивско.

Breastplate with
embossed figures of
lions, chasing deer, 5th
century B.C., Thracian
kings tomb near
Chernozem village,
Plovdiv district.

Съкровището от Борово (Русенско) е ритуален сервиз, предназначен за религиозните практики на древните траки. За него учените изказват различни хипотези, повечето от които го свързват с култа към Дионис.

Върху каничката-ритон от това съкровище е изобразена сцена, която нагледно представя начина на пиене от ритоните, използвани по време на тракийските пиршества.

Когато разглеждаме музейните колекции с предмети от тракийско време, вероятно се питаме защо представителите на тази древна цивилизация са влагали толкова много безценни метали и художествен усет в изработката на тези скъпи съдове?

Според учените в древността царските пирове не са били възприемани като обикновени угощения, а като един от най-бляскавите символи на владетелската институция. Пищният ритуал, свързан с магическата сила на виното, всъщност пресъздавал церемониално-социалните отношения в тракийската аристокрация. Пирът изпълнявал роля на своеобразен царски съвет. Всеки гост заемал място, съответстващо на йерархичното ниво в обществото, с което се изключвало присъствието на непосветени участници.

Ритонизирана каничка (сребро с позлата) от Боровското съкровище, Русенско, IV в. пр. Хр.

The treasure from Borovo (Rousse) is a ritual set, used for religious practices by the ancient Thracians. The scientists have suggested many hypotheses regarding this treasure, most of which related to the Cult of Dionysus. On the rhyton jug from this treasure there is a scene, which graphically portrays the way of drinking from rhytons, used during the Thracian feasts.

On seeing the museum collections of objects from Thracian times, we start wondering why the representatives of this ancient civilization have used so many priceless metals and artistic sense in the workmanship of those expensive utensils.

According to the scientists, in Antiquity the royal feasts were not perceived as ordinary treats, but as some of the most splendid symbols of the ruler's institution. The magnificent ritual related to the magical power of wine actually ceremonially reproduced the social relations in the Thracian aristocracy. The feast was rendered the role of an original royal counsel. Every guest took a seat, corresponding to his hierarchical social rank and this excluded the presence of uninitiated participants.

Silver with gilt rhyton jug from the Borovo treasure, Rousse district, 4th century B.C.

Изображенията на лъва в тракийските съкровища и ритуали

IV в. пр. Хр.

Гръцкият историк Ксенофонт дава описание на такова пиршество, проведено в двора на тракийския владетел Севт II. От него научаваме интересни подробности за обичая "побратимяване": избирането на "приятел" на царя се определяло от личните качества и обществено положение на кандидатите. Обредът се осъществявал чрез едновременно пиене от един общ съд, пълен с вино, примесено с кръвта на бъдещите побратими. Тъкмо за това служела амфората-ритон от съкровището в Кукова могила.

Царят можел да използва побратимяването при скрепването на даден политически съюз, както и при династически бракове.

The Greek historian Xenophon describes such a feast organized in the court of the Thracian ruler Seuthes II. From him we learn interesting details for the "fraternization" rite: the selection of a "friend" to the ruler was determined by the personal qualities and social position of the candidates. The ritual was carried out by simultaneous drinking from one vessel, full of wine, mixed with the blood of the future sworn brothers. This was exactly the purpose of the rhyton amphora from the treasure, found in Kukova Mogila.

The king could use the fraternization to fasten a political alliance as well as in dynasty marriages.

Скифос, сребро с позлата, огила при гр. Стрелча, IV в. пр. Хр.

Skifos, silver with gilt, from the mound near the town of Strelcha, 4th century B.C.

Наносник от конска амуниция, сребро с позлата, с. Свещари, V в. пр. Хр.

Nose cover plate of horse trappings, gilt silver, 5th century B.C., Sveshtari village.

Древният историк Херодот също описва интересни детайли от подобно пиршество: "Веднъж в годината владетелят приготвя съд за смесване на виното. От този съд пият само тия, които са убили враг. А тия, които не са успели да убият още враг, не могат да пият вино от този съд и са длъжни да стоят настрана като опозорени. За скитите това е най-срамното от всичко. Напротив, на всички онези, които са умъртвили много врагове, се подават по две чаши и те ги изпиват наведнъж."

Според представите на древните траки ритоните реализирали символно връзката между двата свята, тъй като осигурявали прехода на свещената течност (най-често вино) от един съд в друг, в посока отгоре надолу. За този церемониал се е изисквала специална подготовка и умения, своеобразно посвещение, което било придобивано с дълга служба в мистериите.

The ancient historian Herodotus also describes interesting details from similar carousal: "Once per year the ruler prepares a vessel for mixing of the wine. From this vessel drink only those who have killed an enemy. And those, who have still not managed to kill an enemy, cannot drink wine from this vessel and are obliged to stay aside as disgraced. For the Scythians this is the greatest shame. On the contrary, those, who have killed many enemies, are given two cups and they drink from both."

According to the concepts of the ancient Thracians the rhytons symbolically realized the connection between the two worlds by ensuring the transition of the sacred liquid (in most cases it was wine) from one vessel to another, from the top to the bottom. This ceremonial called for a special preparation and skills, peculiar dedication, which was gained by a long service in the mysteries.

Кръгла сребърна апликация от конска амуниция, представяща Херакъл в борба с Немейския лъв, IV в. пр. Хр.

Round silver ornament from horse trappings, depicting the fight between Heracles and the Nemean Lion., 4th century B.C.

Сребърен начелник от конска амуниция, с. Долна козница, Кюстендилско, IV в. пр. Хр.

Silver forehead plate from horse trappings, Dolna Koznitsa village, Kyustendil district, 5th century B.C.

Изображенията на лъва в тракийските съкровища и ритуали

Пътят на бъдещия владетел бил изпълнен с поредица от изпитания. Най-напред достойният за цар трябвало да покаже изключителна храброст и издръжливост. Ако той излизал победител в борбата с истински силен противник, какъвто е царственият лъв, се смятало, че е преминал първото си посвещение и е бил причисляван към обществото на мъжете войни. През следващите две години му предстояла поредица от ловни и войнски изпитания, в които трябвало да докаже, че е "неуловим за смъртта". Затова сцените, изобразяващи ловувания Тракийски конник са едни от най-често срещаните в древното изкуство.

The course of life of the future ruler was filled with numerous trials. First, the worthy of being a king had to show exceptional bravery and strength. If he managed to defeat a really strong opponent, such as the regal lion, he was considered to have passed his first initiation and was ranked among the society of the men warriors. In the following two years a number of hunting and marital trials lied before him, in which he had to prove himself as "elusive for death".

That is why the scenes with the hunting Thracian horseman are among the most frequent in the antique art.

Тракийският конник пронизва с копие си лъв – апликация за конска амуниция (сребро с позлата, IV в. пр. Хр.) от съкровището от Луковит.

Thracian Horseman stabbing a lion, horse trappings application (silver with gilt, 4th century B.C.) from Lukovit treasure.

Крилат лъв на дъното на сребърна фиала, Рогозенско съкровище, IV в. пр. Хр.

Winged lion depiction on the bottom of a silver phyale, Rogozen treasure, 4th century B.C.

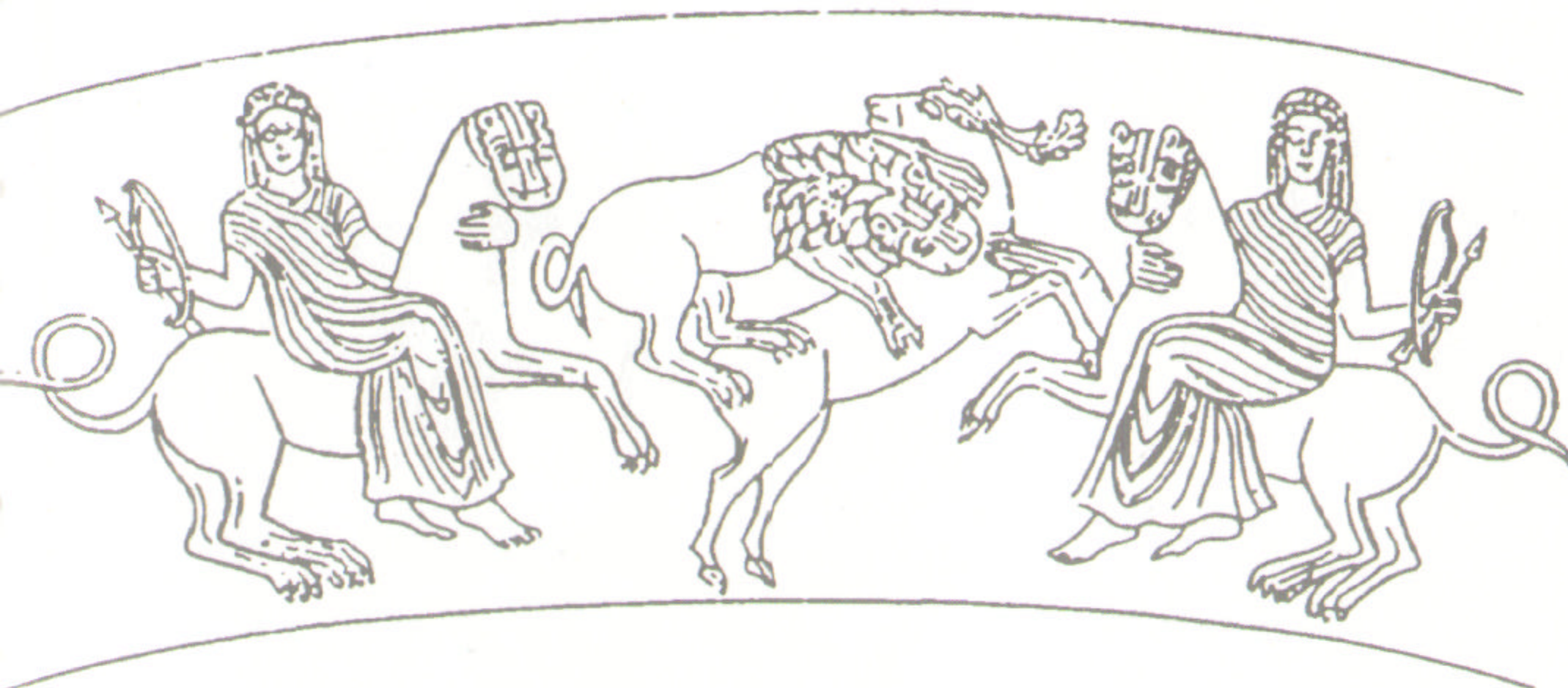

Любопитен факт е, че преди церемонията свещените съдове били разделяни и скривани, като само един човек знаел тайните им места. Рогозенското съкровище показва този момент от царската обредна практика, тъй като археолозите са открили прекрасния сервиз разделен на две части, закопани на различни места.

Траките вярвали, че съкровищата могли да бъдат открити единствено от подготвените и достойни да приемат върховната власт на цар и жрец, тъй като те получавали знак на "царствено съединяване с Великата богиня-майка". Именно чрез този „свещен брак“ с Богинята, владетелят бил обожествяван.

An interesting fact is that before the ceremony, the sacred vessels were separated and hidden and only one person knew their secret hiding places. The treasure from Rogozen proves this element from the royal ritual practice because the archaeologists discovered the beautiful set separated in two parts, buried in different places.

The Thracian believed that the treasures could only be found by somebody well prepared and deserving to accept the supreme power of a priest or a king, because they received a sign of "a regal unification with the Great Mother Goddess". Exactly by this "sacred marriage" with the Goddess, the ruler was deified.

Разгъвка на фигуралния фриз на каничката

Spread-out of the figural frieze of the jug.

Каничка от сервиз на одриските царе, Рогозенско съкровище, IV в. пр. Хр., сребро с позлата.

Jug from the Odrysian kings set, Rogozen treasure, 4th century B.C., silver with gilt.

Златен ритон с
"глава на амазонка",
Панагюрско
съкровище.
IV-III в. пр. Хр.

*Golden rhyton with
'Amazon head',
from Panagyurishte
treasure, 4th-3d
century B.C.*

Важна особеност е поставянето на лъва в най-високата точка на цялостната композиция на съдовете-ритони, което внушавало царственост, могъщество, бдителност и закрила. Най-ясно тази тенденция може да се види при изящните кани от Панагюрското съкровище. При зооморфните (оформени като глава на животно - елен, овен и др.) ритони тази символика била приписвана на силните и величествени фигури на лъвовете, а при антропоморфните (оформени като човешка глава) канички-ритони тя била прехвърлена върху изящни сфинксове (митологични същества с лъвско тяло и човешка глава), които увенчават дръжките.

От една страна, и двата образа – на лъва и на сфинкса, внушават соларната мощ (древните народи са почитали слънцето като божество), придаваща неизчерпаеми божествени сили на участниците в ритуала. От друга страна, те са поставени като пазители на царската власт и като символ на бдителност, мъдрост и вечност.

An important peculiarity is the positioning of the lion in the highest point of the overall composition of the rhytons, which inspired with kingliness, might, vigilance and protection. Most clearly this tendency can be observed in the exquisite utensils of the treasure from Panagyurishte. In the zoomorphic (shaped as a head of an animal – deer, ram) rhytons, this symbolics has been attributed to the strong and majestic figures of lions and in the anthropomorphous (shaped as a human head) rhyton jugs it has been transferred to the exquisite sphinxes (mythological creatures with lion body and human head) which crown the handles.

On one hand, both images – the lion and the sphinx – inspire with solar might (the ancient worshiped the sun as a deity) enduing the participants in the ritual with endless divine powers. On the other hand, they are guardians of the royal power and symbols of alertness, wisdom and eternity.

Златен ритон с форма на женска глава от Панагюрското съкровище, IV–III в. пр. Хр. „Амазонката“ носи шлем, украсен с грифони, а в средата на украсението за шия има медальон с лъвска глава, в устата на която е монтиран отвор за пиене. Оригинално изображение е било на крилат лъв, но крилата са отрязани вероятно още в древността.

Golden rhyton shaped as a woman's head from the Panagyurishte treasure, 4th century B.C. The 'Amazon' wears a helmet, decorated with griffons. In the center of her neck there is a lion's head medallion, the mouth of the beast is an orifice for drinking. The original figure used to be of a winged lion, but the wings were cut out, probably back in antiquity.

Изображенията на лъва в тракийските съкровища и ритуали

Разглеждането на сфинксовете като символ на човешкия дух, който побеждава животинските инстинкти и първичната природа, е още една възможна трактовка.

The perception of the sphinxes as symbols of the human spirit, which defeats the animal instincts and the primary nature, is another possible interpretation.

Детайл от
дръжката на
ритона.

Detail from the
handle of the
rhyton.

Златен ритон с протоме на сърна. Панагюрско съкровище, IV–III в. пр. Хр.

Golden rhyton with protome of a she-deer from the Panagyurishte treasure, 4th–3d century B.C.

Златен ритон с протоме на елен. Панагюрско съкровище, IV–III в. пр. Хр.

Golden rhyton with protome of a deer, Panagyurishte treasure, 4th–3d century B.C.

Изображенията на лъва в тракийските съкровища и ритуали

Рогозенското съкровище е другият изключителен паметник на историята и културата на древните траки, в който виждаме уникалното съчетание на самобитната тракийска художествена традиция с мотиви, заети от древногръцката и древноизточната митология. Тъй като то е събирано от края на V в. пр. Хр. до първата половина на IV в. пр. Хр, в него се откриват съдове с елински, ахеменидски, одриски и севернотракийски произход. Предполага се, че съкровището е принадлежало на трибалски владетел, но дали той се е сдобил с него като военна плячка, като дипломатически дар или в резултат на търговски отношения можем само да гадаем по информацията, закодирана в самите съдове.

The Treasure from Rogozen is the another exceptional historical and cultural record of the ancient Thracians, in which we find a unique combination of the distinctive Thracian artistic tradition and motives, borrowed from the ancient Greek and Eastern mythologies. Due to the fact that it has been gathered from the end of the 5th century B.C. until the first half of the 4th century B.C., it includes utensils from Hellenic, Odrysian and North Thracian origin. The treasure is supposed to have belonged to Thribal ruler, but whether he had acquired it as spoils, a diplomatic gift or just purchased it, we can only surmise from the information encoded in the vessels themselves.

Фиала от Рогозенското съкровище с фигурален фриз от четири двойки хералдически лъвове-грифони, V-IV в. пр. Хр., сребро с позлата.

Phiale from the Rogozen treasure with a figural frieze of four couples of heraldic lions-griffons, 5-4th century B.C., silver with gilt.

Детайл от фиалата -
преметната през дясното
бедро на героя лъвска кожа.

Detail from the phiale -
lion skin, thrown over the
right thigh of the hero.

Фиала от Рогозенското
съкровище, V-IV в. пр. Хр.,
сребро с позлата – митологична
сцена Херакъл и жрица на
богинята Атина Палада.

Phiale from the Rogozen treasure,
5-4th century B.C., silver with gilt
– mythological scene of Heracles
and the priestess of the goddess
Athena Pallas

Изображенията на крилати лъвове и грифони ясно показват династическия характер на сервиза и принадлежността му към царските обреди. Виждаме четири двойки митични същества, редуващи се с обърнати палмети (схематични палмови листа в древното изкуство) във фиала, която се нарежда сред един от шедьоврите на античната торевтика.

The presence of winged lions and griffons clearly shows the dynastic character of the set and its belonging to the royal rituals. We see four couples of mythical creatures that alternate with upside-down palmettes (schematic palm leaves used in antique art) in a phial, a masterpiece of the ancient toreutics.

Изображенията на лъва в тракийските съкровища и ритуали

IV в. пр. Хр.

Каничка от Рогозенското
съкровище, IV в. пр.
Хр., сребро с позлата.

Jug from the
Rogozen treasure,
4th century B.C.

В много от произведенията на тракийската култура се среща мотивът на лъвица, съпровождаща Богинята-майка или впрегната в нейната колесница. В една от каните от Рогозенското съкровище Великата богиня е представена като могъща ездачка върху лъв. Като символ на майчинския инстинкт лъвицата става емблема на богините също на Крит, Микена, Фригия, Сирия, Ликия и Спарта.

The motive of a lioness accompanying the Mother Goddess or decorating the harness of her chariot can be found in many Thracian works of art. On one of the jugs from the Treasure from Rogozen the Great Goddess is presented as a mighty equestrienne on a lion. As a symbol of the motherly instinct the lioness becomes the emblem of the goddesses of Crete, Mycenae, Phrygia, Syria, Lykia and Sparta.

Детайл от
каната – лъв,
напада сърна.

Detail from
the jug – lion
attacking a deer.

Сребърна фалера, представяща сцената "Херакъл убива Немейския лъв", около която са разположени шест хералдически животни – лъвове и грифони, Стара Загора, I в.

Silver phalera, depicting the scene "Heracles kills the Nemean lion", around which six heraldic animals are situated – lions and griffons, the town of Stara Zagora, 1st century.

Сребърен начелник с триизмерна лъвска глава, Брезово, Пловдивско, V-IV в. пр. Хр.

Silver horse trappings forehead pendant, a 3-dimensional effigy of a lion's head, Brezovo, Plovdiv district, 5-4th century B.C.

Изображенията на лъва в тракийските съкровища и ритуали

IV-V в. пр. Хр.

Бронзова матрица, предназначена за украса на сребърни чаши, открита при с. Гърчиново, Шуменско (VI-V в. пр. Хр.), в горния фриз – грифон и елен, нападнат от лъв, в долния фриз – лъвовете.

Bronze master die for silver mugs decoration, discovered near Garchinovo village, Shoumen district (5-4th century B.C.; griffon and stag attacked by lion in the upper frieze, lions in the lower frieze.

Като символ на жестокост и свирепост и като атрибут на божествата на войната, в изкуството лъвът е представян в конфликтни ситуации, главно в борба с елен, кон или птица. Тази борба има най-общия смисъл на противопоставяне на отделните светове, на силите на хаоса и тези на реда. Подобни сцени в Тракийската митология символизират едновременно опустошителната сила на смъртта и победата над нея.

As a symbol of cruelty and ferocity and as an attribute of the martial deities, in the art the lion is portrayed in conflict situations, mainly fighting a deer, horse or a bird. This struggle has the general meaning of confrontation between the different worlds, between the forces of chaos and order. Such images in the Thracian mythology symbolize the devastating power of death and at the same time the triumph over it.

Апликации за конска амуниция, представящи сцена "лъв напада елен"; сребро с позлата, Луковитско съкровище, IV в. пр. Хр.

Ornaments for house trappings – lion attacking a deer, silver with gilt, from the Lukovit treasure, 4th century B.C.

Лъвските образи са един от най-характерните елементи в украсара на конската амуниция, намерена в тракийските могили. Съкровището от Летница съдържа много изящна апликация с борещи се грифон и лъв, където борбата между двете чудовища се тълкува отново като царско изпитание. Грифонът олицетворява съюза между двете различни природи – божествената и човешката.

Грифон с глава на орел и тяло на лъв се е изобразявал като пазител на врати, на съкровища или на тайно знание. Той означава бдителност над нещо ценно и жестоко отмъщение, ако тайната бъде нарушена от любопитен или злонамерен човек. В Гърция грифонът е свещено животно, посветено на божествата Аполон и Атина.

Борба на грифон и лъв – апликация за конска амуниция от съкровището от с. Летница, Ловешко, края на IV в. пр. Хр.

Struggle of griffon and lion – ornament for horse trappings from the treasure of Letnitsa village, Lovech district, end of 4th century B.C.

The lion images are among the characteristic elements in the decorations of the horse harnesses, found in Thracians mounds. The Letnitsa Treasure includes one very elegant application with fighting griffon and lion and the struggle between the two beasts is again interpreted as a royal ordeal. The griffon represents the union between the two different natures – the divine and the human.

A griffon with eagle head and lion body has been depicted as a gate keeper, guardian of treasures or secret knowledge. It represented vigilance over something valuable and at the same time cruel revenge in case the secret is violated by a curious or ill-natured person. In Greece the griffon is a sacred animal, devoted to the deities Apollo and Athena.

Златни апликации за конска амуниция с изображение на Херакъл, наметнат с лъвска кожа, съкровище от Кралево, Търговище, III в. пр. Хр.

Golden ornaments for horse trappings with depiction of Heracle covered with lion's skin, treasure of Kravevo, Targovishte district, 3d century B.C.

Златни апликации за конска амуниция от съкровището в Кралево, Търговище, III в. пр. Хр.

Golden applications for horse trappings, treasure of Kralevo, Targovishte district, 3d century B.C.

Лъвът е един от най-предпочитаните мотиви в украсата на тракийските накити. Намерени са множество обеци, завършващи с лъвски глави от редица древни съкровища (Свещари, Кралево, Малтепе).

Те се отличават с много прецизна изработка и стремеж на древния майстор към реалистично предаване на подробностите. Инкрустацията на камъни е била почти непозната техника във вътрешността на Древна Тракия, затова учените предполагат, че те са били изработени в ателие в гръцка колония. Обеците са много популярни в края на IV и началото на III в. пр. Хр.

The lion is one of the most preferred ornaments in the Thracian jewellery. Many earrings, ending with lion heads, were discovered in numerous Thracian treasures (Sveshtari, Kralevo, Maltepe).

They are distinguished by the extremely precise workmanship and the striving of the ancient master towards realistic recreation of the details. The encrustation was a scarcely known technique in inland Thrace and that is why the scientists suggest that these earrings were made in atelier in a Greek colony. The earrings were very popular in the end of the 4th and the beginning of the 3rd century B.C.

*Чифт златни
обици, открити
в съкровището
от Кралево,
Търговище, III в.
пр. Хр.*

*Pair of golden
earrings found
in the Kralevo
treasure,
Targovishte
district, 3d
century B.C.*

Сред най-впечатляващите изображения на лъва в Древна Тракия се нарежда прочутата сребърна кнемида (наколенник), открита в погребение на богата тракийска принцеса от племето на трибалите. Тази атрактивна находка е открита в съкровище от Могиланската могила, Враца и се отнася към парадните доспехи. Любопитен е фактът, че заедно с принцесата в могилата са погребани и слугите, които са я обслужвали, както и нейните коне и колесница.

Украсата на наколенника се свързва с култа към Великата богиня. Лъвските фигури върху шията на жената представляват едновременно завършек на прическата ѝ и своеобразен накит.

One of the most impressive images of lions found in Ancient Thrace is the famous silver knemida (knee-cap), discovered in a burial of a rich princess from the Thribal tribe. This interesting find was unearthed in the Mogilanska Mogila Treasure near the city of Vratsa and is an item of parade armour. Curiously enough, the servants of the princess, her horses and chariot were buried with her in the mound.

The trimming of the knee-cap is related to the cult of the Great Goddess. The lion figures on the woman's neck complete her hair style and are at the same time a peculiar adornment.

Сребърен
наколенник
от могилно
погребение във
Враца, IV в. пр. Хр.

Silver knee-pad
from a mound
funeral in the town
of Vratsa, 4th
century B.C.

Изображенията на лъва в тракийските съкровища и ритуали

Античен релеф на лъв
– полихромен, намерен в
Жаба могила при Стрелча.
V-IV в. пр. Хр.

*Antique polychrome relief
embossment of a lion,
found in Jaba mound,
Strelcha, 5-4th
century B.C.*

Мозайка от римска вила
в Улпия Ескус, близо до
с. Гиген, Никополско.

*Mosaic from a Roman villa in
Ulpia Oescus, near Ghighen
village, Nikopol district.*

Марцианопол бил изграден в началото на II век на мястото на старо тракийско селище при девненските извори от император Марк Улпий Траян, който кръщава града на любимата си сестра Марция. Старогръцките, римските, готските и византийските исторически извори подчертават, че градът е бил важен военен, административен и християнски център.

При управлението на император Валент (364–378) Марцианопол станал временна столица на източната част на империята и изходна база на римската армия. Много древни автори го споменават като "най-големия град в Тракия". Този процъфтяващ център привлякъл окото и на прочутия хунски вожд - завоевателя Атила, който през V век го разрушил почти до основи. Марцианопол обаче се съвзел и след погромите на неговата армия, за да загине окончателно две столетия по-късно след нападението на аварите.

Мarcianopolis was build at the beginning of the 2nd century on the place of an old Thracian settlement near the Devnia springs by the emperor Marcus Ulpius Traianus, who named the town after his favorite sister Marcia. The ancient Greek, Roman, Gothic and Byzantine historic sources emphasize that the town was an important military, administrative and Christian center.

During the reign of emperor Valent (364–378) Marcianopolis became a temporary capital of the eastern part of the empire and a starting base of the Roman army. Many ancient authors mentioned it as "the biggest town in Thrace". This prosperous center attracted the attention of the famous chieftain of the Huns - the conqueror Attila, who in the 5th century razed it almost to the ground. Marcianopolis however recovered from the outrages of the Huns' army before finally perishing two centuries later after the Avar attacks.

Изображение на лъв върху мозайка от приемната зала на късноримска сграда от античния град Марцианопол (днес Девня). Изработена от разноцветни каменни, глинени и стъклени кубчета, мозайката е датирана от началото на IV в.

Lion depiction on the mosaic in the reception hall of a late Roman building from the antic town of Marcianopolis (now Devnia), made of multicolored stone, clay and glass cubes, beginning of the 4th century B.C.

Изображенията на лъва в тракийските съкровища и ритуали

Приобщаването на Тракия към римската култура е намерило свое отражение в изкуството. В Рим лъвът се свързва със слънчевия огън, царската власт и е атрибут на Аполон, Херкулес, Фортуна. Лъвските фигури, откривани в Тракия през този период се свързват най-вече с гробничната архитектура и инвентар, с култовата и надгробната пластика. Те са включени в украсите на колесници, които придружавали знатни покойници в техния задгробен живот.

Под влиянието на римската и гръцката религия, обичаят да се посвещават на светилищата каменни плочки или статуетки с образите на почитаните божества бил възприет и от най-широките слоеве от населението. Наложила се и традицията в некрополите да се издигат надгробни паметници със символични композиции, напомнящи дейността на покойника приживе.

The incorporation of Thrace into the Roman culture found its expression in art as well. In Rome the lion is associated with the solar fire and the royal power and is an attribute of Apollo, Hercules and Fortuna. The lion figures found in Thrace and dated back to this period, are connected mainly with the burial architecture and objects, with the religious and sepulchral plastic arts. They are included in the ornamentation of chariots which escorted departed nobles in their afterlife.

Under the influence of the Greek and Roman religion the custom to devote stone plates or statuettes representing worshiped deities to the sanctuaries was adopted by the broad strata of the population. The tradition of erecting in the necropolises tombstones with symbolic compositions, representing the deceased's activities while still alive was also established.

Оброчна плочка на Тракийския Херос, намерен при с. Златна Панега, Ловешко. II-III век.

Votive tablet of the Thracian Hero, found near the village of Zlatna Panega, Lovech district, 2-3d century.

Присъствието на лъва върху оброчните релефи е свързано с тракийските божества, но в съчетание с гръко-римските и източни богове. Особено разпространен бил култът към Тракийския конник, чиято фигура най-често е съпровождана от лъв. В основата на тези изображения стои божествената канонизация на тракийските владетели. Така се създава образът на най-популярното, основно и абстрактно местно божество – тракийския Херос (герой) или Тракийския конник.

Гърците в своите записки често наричали този конен войн Херакъл.

The presence of the lion on the consecrated reliefs is connected with the Thracian deities, but in combination with the Greek, Roman and Eastern divinities. Especially widespread was the cult of the Thracian Horseman, usually accompanied by a lion. The roots of these images lie in the divine canonization of the Thracian rulers. Thus the image of the most popular, main and abstract local deity – the Thracian Hero – is created

The ancient Greeks often called this horse mounted warrior Heracles.

Статуя на Тракийския конник, открита при с. Бресник, Пловдивско, III век.

Statue of the Thracian Horseman, found near Bresnik village, Plovdiv district, 3d century.

Римската гробница край Евксиноград.
Roman tomb near the town of Evksinograd.

Изображенията на лъва в тракийските съкровища и ритуали

Според митологията, Херакъл е свързан с траките: побеждава тракийския цар Диомед, въведен е в Елевзинските мистерии, а митичният цар Орфей плава заедно с него и Аргонавтите в търсени на Златното руно. Не е сигурно дали траките са знаели всички тези митове, но е факт, че са купували скъпоценните предмети, защото образът на Херакъл отговаря на представата им за подвизи на собствените им анонимни герои.

Отличителният белег на Херакъл във всички тези митологични сцени е неизменно му представяне с лъвска кожа, която е придобил след един от прочутите си подвизи - победата над Немейския лъв. Той удушава хищника с голи ръце, одира кожата му и я носи непрестанно, тъй като тя го прави непобедим.

Дръжка за врата от гробницата в с. Мезек.

Door handle, the tomb in Mezek village, Svilengrad district.

Бронзов набузник от шлем с изображение на Херакъл с лъвската кожа, открит при с. Гърло, Софийско. V в. пр. Хр.

Bronze side helmet plates with the effigy of Heracles bearing the lion's skin, found near Gurlo village, Sofia district, 5th century B.C.

According to mythology Heracles is related to the Thracians: he defeats the Thracian ruler Diomed, is introduced to the Eleusinian Mysteries and the mythical tsar Orpheus sails with him and the Argonauts in the quest of the Golden Fleece. We are not certain that the Thracians were aware of all those myths, but the fact is that they used to buy the precious articles, because the image of Heracles corresponded with their idea of the exploits of their own anonymous heroes.

The characteristic of Heracles in all these mythological scenes is his constant portrayal with a lion skin, which he acquired after one of his famous feats – the defeat of the Nemean Lion. He strangles the beast with his bare hands, skins his hide and wears it all the time, because it makes him undefeatable.

Покрай стените на храма е имало каменни скамейки с крака, оформени като лъвски лапи, и с изящна релефна украса. Майката на боговете седи на трон и гали с ръка седнал до нея лъв.

Round the temple walls there were stone benches whose legs were beautifully engraved in the form of lion paws. The Mother of the Gods is sitting on a throne and caresses the lion sat by her.

МАЙКАТА НА БОГОВЕТЕ В ГРАДА НА ДИОНИС

Доскоро морското градче Балчик беше известно сред българските и чуждестранни туристи с богатата на екзотични растения ботаническа градина и с романтичния дворец, който румънската принцеса Мария е построила за срещи с любимия си. Но археологическото лято на 2007 г. извади на бял свят затрупания от хилядолетия уникален храмов комплекс на древния Дионисополис. Откритието има огромно културно-историческа стойност и като по чудо стана съвсем случайно – при строежа на нов хотел. Напълно запазената, внушителна по размери култова сграда, е датирана към III век пр. Хр. И в нея са намерени множество изящно изработени релефи, надписи и скулптури. Най-впечатляваща сред тях безспорно е статуята на седналата на трон богиня Кибела – персонификацията на Майката земя, чиито култ се е зародил в Мала Азия и, разпространявайки се в онтичния свят, е достигнал до бреговете на Черно море. Основание да я „разпознаят“ учените намират именно в изображения до нея лъв, когото тя гали с ръка – символ на царственост и мощ. Храмът е бил действащ поне 6 века и богинята е била почитана като покровителка на моряците. Предполага се, че е бил разрушен от голям природен катаклизъм – пожар и свличане на земни маси. Но древната трагедия има и една положителна страна – така всичко, което е било в постройката, е останало недосегаемо за разрушителната сила на времето и за иманярските грабежи, и е достигнало до нас така, сакаш е напуснат само преди минути от древните жреци и поклонници.

THE MOTHER OF GODS IN THE CITY OF DIONYSUS

Until recently the sea town of Balchik was familiar to the tourists with its botanical garden, home of various exotic plants, and the castle the Romanian princess Maria, built for the visits of her beloved. The archaeological discoveries of the summer of 2007 uncovered the lost for thousand of years unique temple complex of the ancient Dionysopolis. The discovery was made unexpectedly at the building site of a new hotel. The quite big and well preserved temple is dated back to the 3rd century B.C. Lots of carvings, inscriptions and sculptures were found. Undoubtedly the most exclusive among these was the statue of Cybele sitting on a throne – personification of Mother Earth, whose worship comes from Asia Minor and through the Ancient world religious practice reached the shores of the Black Sea. The scientist found proof to recognize the statue as hers in the sitting beside her lion she caresses – the symbol of regal bearing and power. The temple was a place of religious practice for at least 6 centuries and the goddess was worshiped as the patroness of sailors. Suppositions suggest that the temple was lost due to a great natural catastrophe – fire and landslide. The ancient tragedy, however, hid and preserved the temple from the destruction of time and treasure-hunters, and today we can see it as if it was just deserted by the priests and worshipers.

*Лъвът - бляскав символ
на царската власт*

*Lion - Glorious Symbol
of Royal Power*

Образът на лъва като символ на царската власт е познат още от най-ранните паметници на средновековната художествена традиция. През втората половина на VII в. в днешните български земи, където е процъфтявала древната тракийска култура, заселилите се около VI в. на Балканите славянски племена били обединени от Аспаруховите българи в новообразуваната българска държава. Официалното свидетелство за това е на византийските хронисти през 681 г. и оттогава до днес България съществува на европейската карта с това име. Тя е най-старото държавно формирование на континента, което съществува с непроменено име вече 14 века.

The lion as a symbol of the royal power is well known ever since the earliest historical records of the medieval artistic tradition. In the second half of the 7th century in today's Bulgarian territory, where the ancient Thracian culture used to flourish, the Slavic tribes that settled there around the 6th century were united by the Asparuh's Bulgarians in the newly founded Bulgarian state. The official proof of this fact is provided by the Byzantine annalists in 681 and since then Bulgaria has existed with this name on the European map. It is the oldest state formation on the continent, which has subsisted with unchanged name for 14 centuries.

Лъвът – бляскав символ на царската власт

Безспорно най-забележителният паметник на старобългарската държавност и култура е каменният релеф, изсечен около началото на VIII век върху отвесната плоскост на стометровите Мадарски скали край Шумен. Днес монументът е част от историко-археологически резерват, който, като единствен по рода си в Европа, е включен в списъка на ЮНЕСКО за защита на световното културно наследство.

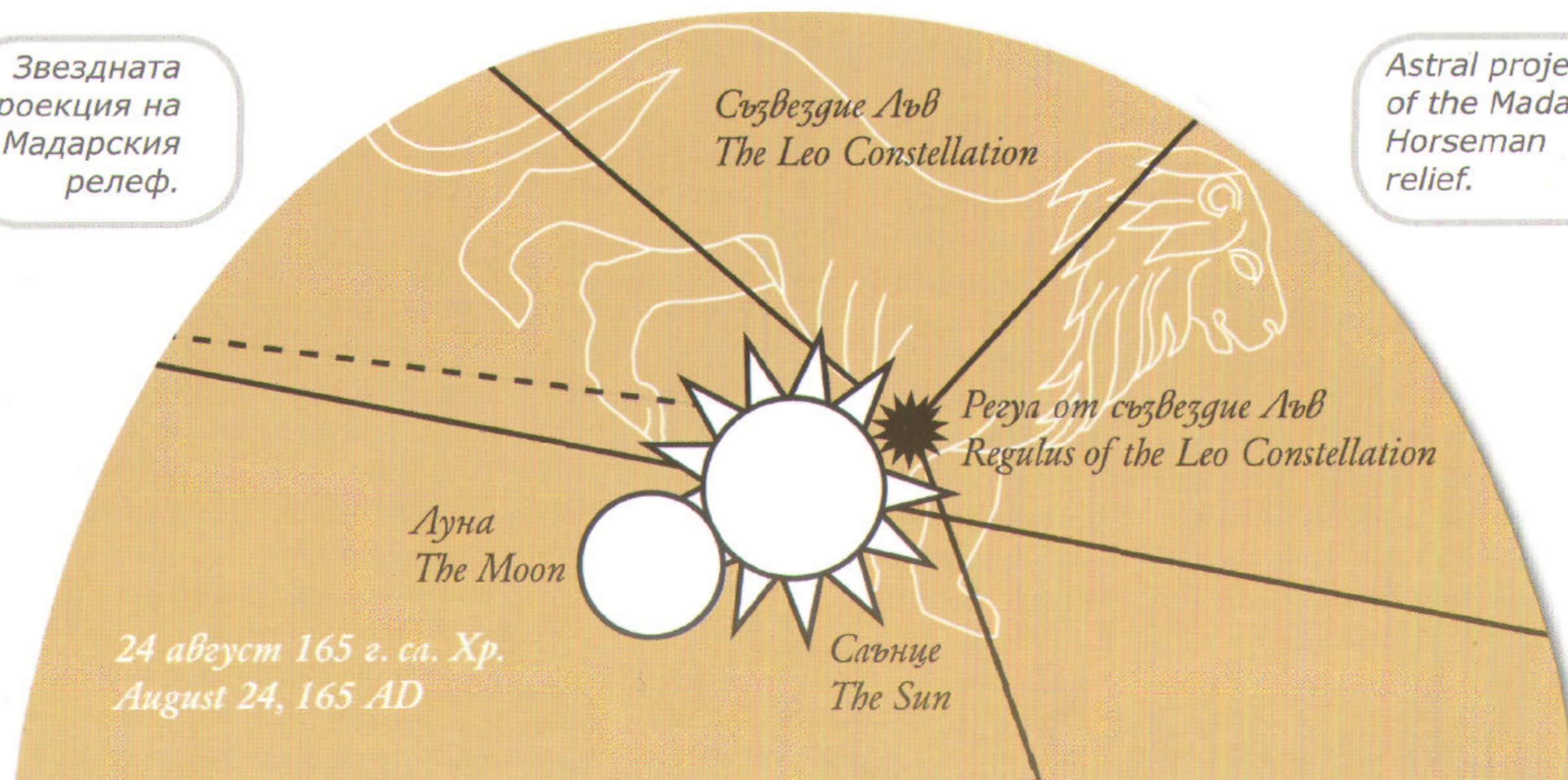
Скалният релеф представлява класическа композиция на Тракийския конник, представяща лъв, куче и яздещ войн в религиозна или ловна сцена. При него ясно личи промяна в символиката, обвързана с духа на новосъздадената българска държава. За първи път царственият лъв е представен не като помощник и спътник на героя, а като негова жертва, пронизана от хвърлено копие. Тази представителна сцена, в която убитият лъв означава победен неприятел, подобно на коптски и други източни паметници от този вид, внушава идеята за върховната владетелска власт в началния период от историята на българската държава. Силното влияние на древно иранското изкуство в този релеф сочи връзките на българската култура с великите цивилизации на Изтока.

Undoubtedly, the most spectacular historical record of the old Bulgarian State organization and culture is the stone bas-relief, engraved in the beginning of the 8th century on the vertical surface of the 100 meters high Madara Rocks near Shumen. Nowadays the monument is a part of the historical and archaeological reserve, which, as one of a kind in Europe, is included in UNESCO's World Cultural Heritage Preservation List.

The rock relief represents a classical composition of the Thracian Horseman, including a lion, a dog and a horse mounted warrior in a religious or a hunting scene. In this case there is a clear change of the symbolics, related to the spirit of the newly-founded Bulgarian state. For the first time the regal lion is presented not as a helper and companion of the hero, but as his victim, pierced by a thrown spear. This representative scene, in which the killed lion means defeated enemy, like in Coptic and other eastern historical records of the same kind, suggests the idea of the supreme ruler's authority in the opening stage of the Bulgarian state's history. The strong influence of the ancient Iranian art observed in this relief reveals the bounds between the Bulgarian culture and the great civilizations of the East.

Звездната
проекция на
Мадарския
релеф.

Astral projection
of the Madara
Horseman
relief.

*Скалният релеф
при с. Мадара.*

*Madara Horseman
relief.*

В древнобългарската културна традиция с триумфа на Слънчевия конник били оповестявани важни исторически събития, а астрологията силовите достойнства и способността за овладяването на космическите сили се маркират от лъва, поради което той се възприема като владетелски знак.

Проверката чрез съвременни астрономически програми е установила, че астралните стойности на релефната композиция се припокриват с планетарната ситуация от 23 август 165 г., която са наблюдавали древните българи в тяхната прародина – Кримския полуостров. Тези космични тела могат да се окажат в същата композиция веднъж на 25 000 години. В синхрон с тази календарна стойност "Именникът на българските владетели" извежда най-ранния период на българската държавност като „515 години преди идването на Аспарух отсам р. Дунав“.

In the proto-Bulgarian cultural tradition important historical events were announced with the triumph of the Solar Horseman. The strength and the capability to control the cosmic forces in the astrology are marked by the lion, hence the animal is perceived as a ruler's sign.

An examination via contemporary astronomical programmes determined that the astral values of the relief composition coincide with the planetary situation on August 23rd, 165, which the proto-Bulgarians observed in their land of origin – the Crimean peninsula. These cosmic bodies are arranged in such configuration once in every 25 thousand years. In accordance with this calendar value "The Nominalia of the Bulgarian Khans" points out "515 years before Asparuh's arrival to this side of the river Danube" to be the earliest period of the Bulgarian state.

Лъвът – бляскав символ на царската власт

Създадените след установяването на българската държавност на юг от р. Дунав през VII в. паметници сочат, че чрез изображенията на лъва се пренася държавническата памет, като символиката на царствения хищник се ползва с особено значение в социално-политическия и религиозния живот на древните българи. В известния Чаталарски надпис от 821-822 г. на хан Омуртаг се споменават две кръгли скулптури на лъв, които са охранявали портите на построения от него аул. При разкопките на първата българска столица Плиска, близо до източната порта също е намерена такава голяма каменна лъвска статуя. Подобни страховити фигури в българските дворци са стояли като опора на колони – така, както са били украсявани входовете в много постройки на Древния Изток, а по-късно вече и порталите на романските църкви в Западна Европа.

The historical records, created after the establishment of the Bulgarian state system south of the river Danube in the 7th century, are indicative of the fact that the lion effigies are used for preserving the political wisdom and the lion symbolics possesses a peculiar importance in the social, political and religious life of the ancient Bulgarians. In the famous Chatalarski Inscription of Khan Omurtag dated from 821-822 two round lion sculptures, which guarded the gates of the build by him aul are mentioned. In the excavations of the first Bulgarian capital Pliska, such big lion statue was also found near the eastern gate. Similar fearful figures served as column bearings in the Bulgarian castles – the entrances to many buildings in the Ancient East were ornamented in the same way, and later also the portals of the Romanesque churches in Western Europe.

Каменен лъв от
Преслав - X в.

Stone figure of a
lion from Preslav,
10th century.

Релеф с лъв от
Нова Загора.

Lion depiction in
relief, found in
Nova Zagora.

Изображения на лъв от периода IX–X в. са запазени до днес върху много каменни плочи. В Стара Загора са открити пет каменни релефа с фигури на животни. Единият от тях, представящ лъвица с лъвче, е станал централен мотив в съвременния герб на града. Предполага се, че плочите са пренесени в Боруй (старото име на селището) от втората българска столица Преслав през XII–XIII в., когато градът става административен център на пограничната зона между България и Византия.

Каменни барелефи с лъвски изображения, Стара Загора.

Depictions of lions in stone bas-relief, Stara Zagora.

The lion images from the 9th–10th century are preserved until present days on many stone slabs. Five stone bas-reliefs with animal figures were found in Stara Zagora. One of them that presents a lioness and a lion's whelp, has become a main motive on the town's present coat of arms. The slabs are supposed to have been brought to Boruy (the ancient name of the settlement) from the second Bulgarian capital Preslav in 12th–13th century, when the town became an administrative center of the border area between Bulgaria and Byzantium.

Руините на Първата българска столица. The ruins of the first Bulgarian capital.

Украсяването на площадите в Плиска с каменни статуи и релефи на животни се запазило и след приемането на християнството през 865 г., когато езическите храмове били преустроени в църкви. Християнството продължило античната традиция и лъвските изображения се приемали като пазители на църквата. Смятало се, че малките лъвчета се раждат мъртви, а след това бащата лъв ги съживява с дъха си за три дни. По този начин античният символ на Възкресението е преминал в християнството като знак на Христос - победител над злото и смъртта.

The decoration of the squares in Pliska with stone statues and animal reliefs has been preserved after the adoption of Christianity in 865, when the pagan temples were reorganized in churches. Christianity preserved the antique tradition and the lion was accepted as a keeper of the church. It was believed that the lion's whelps are still-born and their father revives them with his breath for three days. Thus the antique symbol of the Resurrection has been transferred to Christianity as a symbol of Christ – victor over evil and death.

*Каменна украса на врата от Преслав – X в.
Stone ornaments on a gate in Preslav – 10th century.*

*Капител от Златната църква в Преслав – IX в.
Capital of a column in the Golden Church in Preslav,
9th century.*

Запазен е капител от прочутата Златна църква в Преслав, където животинските мотиви са изработени с техниката, позната и от Мадарския конник. На капитела е скулптиран лъв с обърната назад глава в поза, която показва, че това е заемка от ловна сцена.

One capital from the famous Golden Church in Preslav has been preserved. The animal motives on it are created by a technique familiar from the effigies of the Thracian Horseman. The pose of the backward-facing lion on the capital shows that the element was borrowed from a hunting scene.

Лъвът – бляскав символ на царската власт

Известно е, че средновековните владетели, както някога източните царе, са си доставяли и взаимно са си подарявали редки животни – леопарди, маймуни и други, изображенията на които били извайвани по стените на сградите от тази епоха. Твърде вероятно е в преславския царски двор да е имало екземпляри от такива величествени хищници и реалистичните черти в произведенията на скулпторите да са резултат от лично наблюдение.

В останките на манастир, намирал се в местността Аврадака, източно от Преслав, са открити и части от покривни водосточни тръби – каменни канали, издялани от цял варовиков блок, както и комини, които завършват с лъвски глави. Едва два века по-късно романските скулптори започват да украсяват фасадите на представителните сгради в Западна Европа с подобни фигури.

Архитектурен детайл от манастира Аврадака.

Detail from the Avradaka monastery stone drains.

It is known that the medieval rulers, like the eastern ones in the past, provided for themselves and offered as gifts to each other rare animals – leopards, monkeys, etc. The images of these animals were carved on the walls of the buildings from that time. Probably there were specimens from such impressive beasts in the Preslav royal court and the realistic features in the works of art came as a result from personal observations.

In the remains of a monastery in Avradaka, near Preslav, parts from roof drain pipes were found – stone drains, hewn out of solid a whole limestone block, as well as chimneys with lion heads on top. Not until two centuries later did the Romanesque sculptors begin to decorate the facades of the representative buildings in Western Europe with similar ornaments.

Крепостната стена на Преслав.

The fortified wall of Preslav.

*Съкровището от Малая
Перешчепина – мечът, пръстенът
и част от колана на хан Кубрат.*

*The treasure found in Malaya
Pereshchepina – the sword, the ring
and part of khan Kubrat's belt.*

Интересен е фактът, че в старобългарското изкуство лъвовете се срещат в скулптури и барелефи, но не и в рисунките-графити, с които са богато украсени дворците и другите сгради в Плиска и Преслав. В предполагаемото погребение на хан Аспарух, открито в околностите на украинското село Вознесенска, има интересна сребърна лъвска пластика, а апликации с лъв украсявали дръжката и ножницата на меча на владетеля. Лъвски барелефи присъстват и върху погребалния инвентар от гроба на хан Кубрат при село Малая Перешчепина, където е открито изключително богато златно съкровище – вероятно хазната на прочутият владетел.

Another interesting fact is that in the old Bulgarian art lion images can be found only in sculptures and bas-reliefs but not in the graffiti, which were widely used to decorate the castles and other buildings in Pliska and Preslav. In the supposed funeral of Khan Asparuh unearthed in the surroundings of the Ukrainian village Voznesenka an interesting silver lion was found and the handle and sheath of the ruler's sword were decorated with applications of lions.

Lion bas-reliefs are found in the burial of Khan Kubrat near Malaya Pereshchepina village, where an exceptionally rich golden treasure – probably the treasury of the famous ruler – was also unearthed.

Лъвът – бляскав символ на царската власт

Освен в каменната пластика, лъвът се среща и в други паметници на българското изкуство. Произведенията от дърворезба са били типична част от интериора на дворците, болярските къщи и църквите по време на Второто българско царство, но за съжаление те първи са попадали под ударите на османското нашествие или на последвалите въстания срещу него. В онези смутни времена най-напред били разграбвани ценните предмети, а това, което не можело да бъде изнесено, било опожарявано.

Images of lions can be seen not only in the stone plastic arts, but in other records of the Bulgarian culture. Fretwork was a typical part of the interior of the castles, boyars' houses and churches during the Second Bulgarian Kingdom, but unfortunately they were the first to be destroyed during the Ottoman Invasion or the uprisings against it. In those troubled times the valuable objects were plundered and what could not be taken away, was burned down.

Сандъкът
от Терачина
– IX век.

Chest found in
Terachina, 9th
century.

Особено интересен със своя митологичен ансамбъл от изображения е прочутият български сандък от Терачина (IX в.), запазен и до днес сред подаръците, получени от Папската институция. Учените предполагат, че той е бил изпратен на папата от княз Борис I Покръстител във връзка с преговорите му за приемането на християнството. В този изящно резбован предмет лъвът присъства в два аспекта. В първият случай той е под властта на въоръжения с копие конник-герой и е представен като победен неприятел, подобно на ролята му в Мадарския релеф. В дясната страна на сандъка лъвът е изправен на задните си крака и отново е царствен символ, обект на преклонението и култа.

Particularly interesting is the mythological ensemble from the famous Bulgarian Chest from Terachina (9th century), preserved till present days among the gifts, received by the Papal institution. The scientists assume that it was sent to the Pope by Knyaz Boris I during the negotiations for the adoption of Christianity. On this elegantly carved object the lion appears in two aspects. In the first case it is subordinate to a horseman hero armed with a spear and is presented as a defeated enemy like in the Madara Horsemen relief. The lion on the right side of the chest is standing on its hind legs and is again a regal symbol, subject to admiration and cult.

Сцени, подобни на тези върху сандъка от Терачина, се срещат и върху вратата на Охридската църква "Свети Никола Болнички" (XII–XIII в.), която е един от най-старите запазени паметници на дърворезбарското изкуство. Представени са стилизирани фигури на животни и конници с копия – Св. Георги, Св. Димитър, изправен грифон и още много фантастични фигури, носещи алегоричен смисъл и определена символика. Най-интересно е изображението на лъв с човешка глава и корона, което свързва паметника с много популярната в целия християнски свят история на пророк Даниил. Старозаветната притча е позната и от няколко апокрифни сказания. Историята на пророк Даниил, хвърлен в яма с гладни лъвови, е нарисувана по стените на катакомбите като символ на духовно избавление, което Бог дарява на хората. Иконографията на сцената "Пророк Даниил в ямата с лъвовете" първоначално е била знак на победата над смъртта, а по-късно е схващана от християните като праобраз на Христовото възкресение.

Similar scenes are depicted on the gate of the Ohrid Church "St. Nikola Bolnichki" (12th–13th century), which is one of the oldest preserved masterpieces of Bulgarian wood-carving art. Represented there are stylized figures of animals and horsemen with spears – St. George, St. Dimitar, a standing griffon and many other fantastic creatures, having allegorical meaning and certain symbolics. The most interesting one is the effigy of a lion with a human head and a crown, which connects the monument with the popular throughout the whole Christian world story of prophet Daniel. This Old Testament parable is also familiar from several apocryphal stories. The story of Daniel, cast in a pit with hungry lions, is painted on the walls of the catacombs as a symbol of the spiritual salvation, granted to people by God. Initially the iconography of the scene "Daniel in the Lion's Den" was a sign of the victory over death, while later it was perceived by Christians as a prototype of the Christ's resurrection.

Вратата на църквата "Свети Никола Болнички" в Охрид.

St. Nicholas Bolnichki Church gate in Ochrid.

Лъвът – бляскав символ на царската власт

Детайли от Хрелъовата порта в Рилския манастир – изображения на лъвове и грифони.

Details of the Hrel'yo Gate of the Rila monastery – depictions of lions and griffons.

Фигурите на лъвове и грифони се срещат върху още един паметник на дърворезбарското изкуство, който е сред образците на художественото майсторство в историята на българската държава. Това е вратата на Хрелъовата църква в Рилския манастир, изградена около първата половина на XIV в. по времето на феодалия владетел Стефан Хрелъо. Хрелъовата порта е плод на разпространената през Средновековието традиция всеки феодалия владетел да покаже богатството си и привързаността си към църквата чрез дарителство за изграждане, иконописване и купуване на църковна утвар. Лъвът се превръща в неизменен символ на духовна сила и обществен просперитет.

Хрелъовата порта е украсена с редици от грифони с разперени криле, както и лъвове с интересен орнамент в края на опашката. Те по неповторим начин респектират със своята представителност и внушителност.

Lions' and griffons' figures are engraved on another fretwork, which is among the paragons of artistry in the history of the Bulgarian state. This is the gate of the Hrel'yo Church in the Rila Monastery, built around the first half of the 14th century during the time of the feudal ruler Stefan Hrel'yo. The Hrel'yo Gate is an evidence of the widespread during the Middle Ages tradition every feudal lord to show his wealth and devotion to the church by endowing funds for building, icon-painting and a church plate furnishing. In this respect the lion becomes a constant symbol of spiritual power and social prosperity. The Hrel'yo Gate is decorated with rows of griffons with spread wings, as well as with lions with an interesting ornament at the end of the tail. They strike with unique representativeness and impressiveness.

Детайли от Хрельовата порта.
Details of the Hrelyo Gate.

This work of art marks a higher stage in the development of the fretwork during the Second Bulgarian Kingdom, which is characterized with rich and varied composition.

Това произведение бележи висок етап в развитието на резбарското изкуство от периода на Втората българска държава, който се характеризира с богата и разнообразна композиция.

Севастократор Калоян и съпругата му
Десислава – стенопис от Боянската
църква.

Sebastocrator Kaloyan and his wife
Desislava – fresco in the Boyana church.

Сред почти всички културни групи украсата на владетелската дреха съдържала знаковия еквивалент на цялата вселена, заявявайки божествената власт на царя като земен наместник на Бог. Върху царските роби се рисували и извезвали грифони и лъвове като символи на богатство, дълголетие и неизчерпаема сила, необходими на владетеля, за да управлява с тяхна помощ в ролята си на посредник между божественото и земното. Такива има върху дрехата на севастократорица Десислава в стенопис от Боянската църква, където царствените хищници са изправени един срещу друг около растителен мотив.

In most cultural groups the ornamentation of the ruler's garment contained the stylized equivalent of the Universe, declaring the divine power of the king as a substitute for God on earth. Griffons and lions were drawn and embroidered on the royal dressing-gowns as symbols of wealth, longevity and never failing strength, that the ruler needed in order to reign as a mediator between the divine and the human. Such decoration can be seen on the garment of sebastocrateess Desislava from a fresco in the Boyana Church, where the regal beasts are standing around a plant motive.

Портретът на цар Симеон Велики, създаден от проф. Димитър Гюдженов, съчетава исторически достоверни детайли от облеклото на тогавашните български владетели с художественото виждане на автора за придаване на величие.

Проучванията на българския средновековен костюм показват, че през XIII–XIV в. вече е била налице висока битова култура, която предшества схващанията за облеклото, типични за италианския и западноевропейския Ренесанс.

The portrait of Tzar Simeon the Great, painted by prof. Dimitar Gyudzhenov, combines the historically reliable details of the clothing of the Bulgarian rulers from that time with the artistic vision of the author for imparting grandeur.

The research of the Bulgarian medieval costumes shows, that in the 13th–14th century there have already been a high culture of life, which preceded the clothing concepts, typical for the Italian and Western European Renaissance.

Портретът на цар Симеон Велики от проф.
Димитър Гюдженов.

The portrait of Tzar Simeon the Great, by
Professor Dimitar Gyudzhenov.

Лъвът – бляскав символ на царската власт

В кръгъл бронзов медальон от Търново (XIII в.), който се смята за едно от редките художествени златарски произведения на Второто българско царство, са изобразени релефно и графично два лъва – по-голям отгоре и по-малък под него. Подобни фигури са познати и от монети, сечени по времето на цар Иван Шишман в края на XIV в. Изследователите предполагат, че това е хералдически знак на някой от търновските боляри.

Проф. Богдан Филов съобщава, че през късното Средновековие върху италиански карти се появяват контурите на изправени лъвове като родов герб на царската династия на Шишмановци – последните български владетели. За съжаление, до ден днешен такива карти не са публикувани в българските исторически трудове, но въпреки това е ясна тенденцията – от този период образът на лъва започва да навлиза като основен елемент в хералдиката на българското средновековие и се превръща постепенно във всеобщ символ за България, който се запазва и през национално-освободителните борби през XIX в., и в днешно време – в герба ни.

Медальон от
Търново – XIII век.

Medallion found in
Tarnovo, 13th century.

Монета на
с изображение
на символа на
династията
Шишмановци – лъв.

Coin depicting
the symbol of the
Shishman dynasty
– the lion.

In a round bronze medallion from Turnovo (13th century), which is regarded as one of the rare artistic jewellery works of art from of the Second Bulgarian Kingdom, two lions are graphically drawn in relief – a bigger one on top and a smaller one underneath. Similar compositions are known from coins, minted during the reign of Tzar Ivan Shishman at the end of the 14th century. The researchers suggest that this is a heraldic sign of one of the Turnovo boyars.

Prof. Bogdan Filov informs that during the late Middle Ages the contours of standing lions appeared on Italian maps as a family coat of arms of the royal Shishman dynasty – the last Bulgarian rulers. Unfortunately, they have not yet been published in Bulgarian historical works, but anyway the tendency is clear – from this period on the image of the lion appears as a main element of the heraldry of the Bulgarian Middle Ages and gradually becomes a general symbol of Bulgaria, preserved during the struggles for national liberation in the 19th century and nowadays – in our state's coat of arms.

Лъвът присъства и в библейски сцени сред изваяните с цветни плетеници, красиви заглавни букви и изящни миниатюри, типични за българската средновековна книгопис. В Остромирово евангелие (1050–1056 г.) най-ранната точно датирана славянска книга, редактирана допълнително в Североизточна България, евангелистът Марко е представен с едно от животните от Апокалипсиса – лъва, който се смята за негово свещено животно. В този ръкопис не е повторен иконографският тип на евангелистите, характерен за цариградските миниатюри с техните антични пози на вглъбени в себе си мислители и на писатели, заети със самото писане или четящи отворената книга. Тук светецът е седнал с вдигната към небето глава, откъдето се спуска величествен лъв. Именно този символ става неразделен спътник на евангелиста Марко, с който е изобразен и във Венеция, където били пренесени мощите му.

The lion is present in many biblical scenes among the decorated with flower interlacings beautiful title pieces and exquisite miniatures, typical for the Bulgarian medieval literature. In the Ostromir gospel (1050–1056), which is the earliest exactly dated Slavic book, additionally edited in Northeastern Bulgaria, the Evangelist Mark is portrayed with one of the animals of the Apokalypse - the lion, which is considered to be his sacred animal. In this manuscript the iconographic style of the evangelists, typical for the Constantinople miniatures with their antique poses of engrossed in themselves thinkers and writers, occupied with writing or reading a book, was not used. In this work of art the saint is sitting with his head lifted towards the sky from where a majestic lion is descending. Exactly this symbol became an inseparable companion to the Evangelist Mark and he has been pictured with it in Venice, where his relics were moved.

КРИЛАТИЯТ ЛЪВ НА СВЕТИ МАРКО

В Откровението на Йоан Богослов е описано как точно, „намирайки се във вавилонски плен, на Божият иерей Иезекиил, в тридесетата година от живота му, му се явило дивно видение: той видял небесата отворени, от север духал силен вятър и оттук идвал голям и пресветъл облак; сред него се движел пламък, а около него се виждало блестящо сияние; от този облак се явило подобие на четири животни, подобни на чиста, нагорещена в огън мед. Всяко животно имало четири лица: на човек, на лъв, на телец и на орел. Освен това, те имали четири крила, а под крилата – човешки ръце; двете им крила били разтворени за полет, с другите две покривали телата си; между животните се виел огън, и от огъня излизали мълнии...”

Така след V век в Християнското изкуство четиримата евангелисти били изобразявани чрез тези четири животни: Свети Марко бил представян като лъв и символизирайл огненото начало в човешката природа, евангелистът Матей – като ангел, и представлявал човешкото начало, Лука – като телец, символизиращ земното, а Йоан – като орел, царя на въздуха.

В Новия завет има още множество светци, чиито образи са свързани с лъва. Там се описва как царственото животно прислужвало на Свети Герман, как Света Дария е била спасена от лъв и т.н.

THE WINGED LION OF ST. MARK

The Book of Revelation of St. John the Evangelist described exactly how, “while in Babylonian captivity, to the God’s priest Ezekiel, in the thirtieth year of his life appeared a wonderful vision: he saw the heavens wide open, a strong wind was blowing from the North and from there was coming a large and light cloud; amidst the cloud was a moving flame, surrounded by shining radiance; from this cloud appeared a resemblance of four animals, like a pure, heated in fire copper. Each animal had four faces: of a human, lion, calf and eagle. Moreover they had four wings and under the wings – human arms; two of their wings were spread to fly, while with the other two they were covering their bodies; around them was curling fire and from the fire were spreading lightings...”

Thus after the 5th century the four evangelists were portrayed by those four animals: St. Mark was presented as a lion and symbolized the fiery principal of the human nature, the evangelist Mathew – as an angel, a symbol of the human nature, Luke – as a calf, standing for the earth, and John – as an eagle, the ruler of the air.

There are many saints in the New Testament, whose figures are related to the regal animal. There is a description of how it served St. German, how St. Dariya was saved by a lion and so on.

Лъвът – бляскав символ на царската власт

Фигурите на лъв върху коланните накити разкриват още веднъж утвърдената символика на царствения хищник като знак за надмощие, сила и власт. Токите и накрайниците са имали функционално предназначение, но то е било съчетавано с магико-сакрални представи на българската военна аристокрация. Бронзовите се използвали от обикновеното мъжко население, а златните украсявали коланите на аристокрацията. Любопитен факт е, че изображенията на лъвовете и грифони плашели със скритите си внушения византийското духовенство, поради което българите били допускани до причастие само след като свалят коланите си.

The figures on the belt ornaments once again show the established symbolics of the lion as a sign for superiority, might and power. The buckles and the points used to have a functional purpose but it has been combined with the magical and sacral notions of the Bulgarian martial aristocracy. The bronze ones were used by the regular male population while the golden ones adorned the belts of aristocracy. A curious fact is that the motives with lions and griffons were scaring the Byzantine clergy with their hidden suggestions and that is why the Bulgarians were allowed to receive Holy Communion only after they took their belts off.

Средновековни медальони и детайли от колани от различни краища на България.

Mediaeval medallions and fragments of a belt.

Бронзова тока от Преслав, IX век.

Bronze buckle found in Preslav, 9th century

The variety of metal belt decorations and amulets during the 9th–10th century reached its climax in Preslav, where a variety bronze and gold-plated adornments was found. Winged griffon with stylized pliable body and crooked tail is put into a thin frame at a hemstitched belt ending or part of a buckle.

On the other hand, the belts, part of the mass production of the craftsmen, are rougher and more stylized and art is laid aside. Such is the bronze buckle with primitively made lion, found in Pliska.

Разнообразието на метални коланни накрайници и амулети през IX–X в. достигнало връх в Преслав, където са намерени образци от бронзови и позлатени накити с различен вид и стил. Крилат грифон със стилизирано гъвкаво тяло и извита, разклонена в края опашка, е представен в тънка рамка на ажурна тока за колан.

От друга страна, коланите, произвеждани масово от занаятчиите, са огрубени и силно стилизирани, като и в тях изкуството отстъпва на заден план. Такава е бронзовата тока с примитивно изображение на лъв, намерена в Плиска.

Коланен накрайник от XIV век.

Belt ending, 14th century.

Лъвът – бляскав символ на царската власт

Златен колан от Видин - XIV век

Golden belt found in Vidin, 14th century

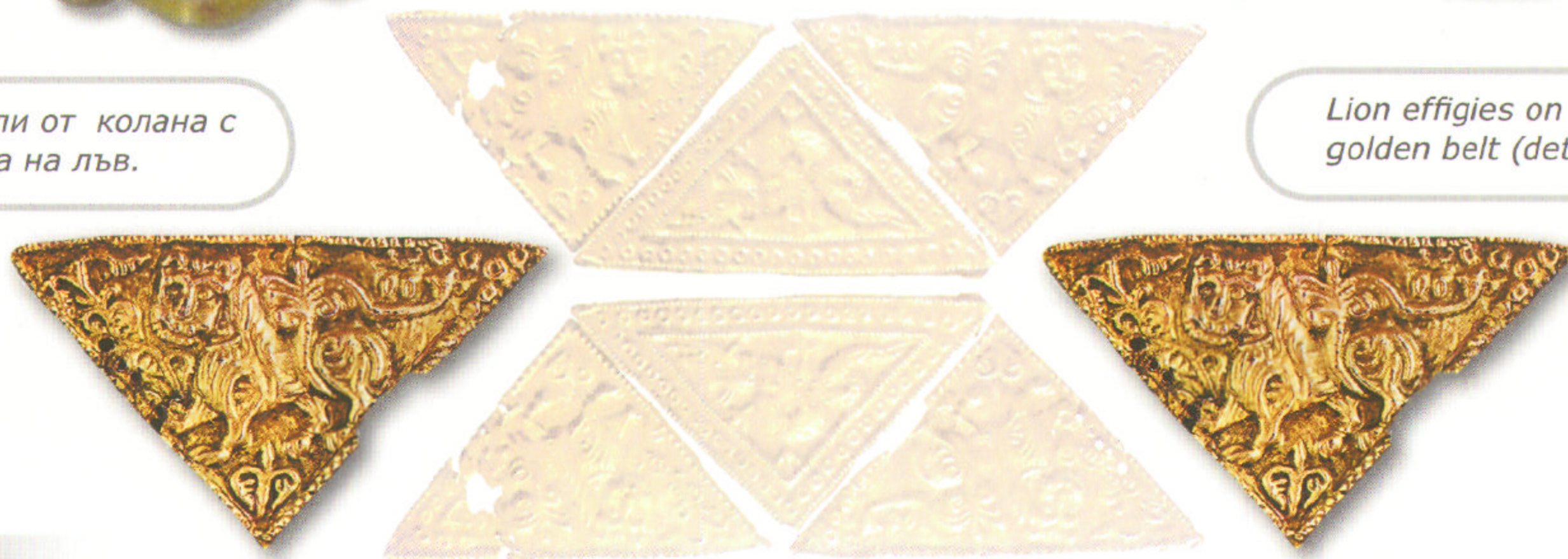
От Видин произхожда релеф на лъв върху интересен дворцов златен накит – колан или диадема. Декоративното оформяне на животинското тяло носи белезите на познатия ирански стил и силно напомня стойката на старозагорския и на търновския лъв, но, от друга страна, показва силна аналогия и с изображения, известни от Русия, което поставя въпроса за връзките на средновековна България и Русия. И тук лъвът показва силни прилики с познатите от олтарните врати и резбованите иконостаси.

In Vidin was found a relief of a lion on an interesting golden palace adornment – a belt or a diadem. The decorative shape of the lion body bears the characteristics of the familiar Iranian style and strongly resembles the posture of the lions from Stara Zagora and Turnovo, but on the other hand, shows a significant analogy with images, found in Russia, which brings in the question for the relations between medieval Bulgaria and Russia. In this case the lion also bears a strong resemblance to the lions found on the altar doors and the wood-carved iconostases.

Детайли от колана с фигура на лъв.

Lion effigies on the golden belt (detail).

Съкровището от
Нагъ Сент Миклош.

*The treasure
found in Hag Saint
Miklosh.*

За величието на българските владетели днес свидетелствуват и други предмети на лукса – богати съкровища, сервизи за пиршества на древните българи, в декорациите на които лъвът е един от задължителните символи на блясъка и триумфа на царската власт.

В съкровището от Нагъ Сент Миклош (сегашната румънска област Банат), един от най-представителните паметници на българската история и култура, има няколко много интересни купи, свързани с неизвестна обредност. Те се отличават със странна и рядка форма, а крачетата им представляват три лъвски лапи.

Формите на съдовете и украсата им е смесица от византийски, ирански и тюркски традиции, а върху някои от тях се откриват и надписи на старогръцки. Датировката на тази находка се свързва с Първото българско царство, по точно първата половина на IX в., когато областите по Среден Дунав са били включени в земите на българската държава. Учените предполагат, че богатият сервиз от Нагъ Сент Миклош е принадлежал на някой от българските военачалници, изпращани като управители на Трансилвания по време на ханове Крум и Омуртаг.

Other luxury objects evidence the majesty of the Bulgarian rulers – wealthy treasures, feast sets of the ancient Bulgarians, in the decorations of which the lion is one of the compulsory symbols of the glamour and the triumph of the royal power.

In the treasure from Nagi Sent Miklosh (the present-day Romanian region Banat), which is one of the most representative records of the Bulgarian history and culture, several very interesting bowls used in an unknown ritual were found. They are distinguished by their strange and rare shape and their legs are three lion paws.

The shapes and decoration of the vessels is a mixture of Byzantine, Iranian and Turkic traditions and there are inscriptions in ancient Greek on some of them. The period of the find is connected with the First Bulgarian Kingdom, more specifically with the first half of the 9th century, when the regions along Central Danube were included within the bounds of the Bulgarian state. The scientists suppose that the rich set from Nagi Sent Miklosh belonged to one of the Bulgarian commanders, sent as a governor of Transylvania during the reign of the khans Krum or Omurtag.

Лъвът – бляскав символ на царската власт

Много интересна е сцената върху една от каните, в която е изобразен конник в момент на триумф. Тази украса се свързва с емблематичния каменен релеф от Мадарските скали, който изразява същата възвеличаваща победителя идея. Тази несъмнено култово-магическа и легендарно-символична сцена е един от основните аргументи на изследователите да определят съкровището от Нагъ Сент Миклош като българско, въпреки че дълго време различни автори са го приписвали ту на Атила и хуните, ту на авари и печенеги, ту на иранци и византийци. По характер и детайли тази сцена се свързва с военния бит на българите, които през IX в. са били господари на Банат и граничили по река Тиса с държавата на франките.

Very interesting is the composition on one of the jugs, showing a horseman in a moment of triumph. This decoration is related with the emblematic stone relief from the Madara Rocks, which represents the same idea, glorifying the winner. This undoubtedly cult-magical, legendary and symbolic scene is one of the main arguments for the researchers to define the treasure from Nagi Sent Miklosh as Bulgarian, despite the fact that for a long time different authors imputed it to either Attila and the Huns, or to the Avars and the Pechenegs, or to the Iranians and Byzantines. Judging by its character and details, this scene is connected with the martial way of life of the Bulgarians, who in the 9th century ruled over Banat and abuted on the river Ticza with Frankish states.

Медальони с
изображения на
грифони от
Нагъ Сент Миклош.

Medallion depicting
a griffon from
Nag Sent Miklosh.

Lion – Glorious Symbol of Royal Power

Лъвът – бляскав символ на царската власт

В още едно съкровище от този период изображенията на митологични същества, свързани със символиката на лъва, се смятат за емблема на възхода и падението на втората българска столица Велики Преслав. Преславското съкровище е открито близо до крепостната стена на старопрестолния град и се състои от голям брой изящно изработени женски накити и няколко сребърни византийски монети. Един от най-интересните и оригинални предмети в него е диадемата, увенчавала благородна дама. Тя е съставена от няколко златни плочки, украсени с необичайна композиция, в която личи силното влияние на античността. На централната плочка е изобразен македонският цар Александър Велики, който се извисява към небето на колесница, в която са впрегнати два крилати лъва-грифони.

In another treasure from this period the figures of mythological creatures bound to the symbolics of the lion, are considered an emblem of the advance and fall of the second Bulgarian capital Veliki Preslav. The Preslav treasure was unearthed near the fortified wall of the old capital city and includes a large number of exquisite female jewellery and several silver Byzantine coins. One of the most interesting and original items in it is a diadem, which belonged to a noble lady. It consists of several golden plates, decorated with unusual composition which shows the strong influence of antiquity. On the central plate is represented the Macedonian tzar Alexander the Great who is soaring towards the sky on a chariot to which two winged lion-griffons are put in harness.

Златни пластинки с емайл от диадемата открита в Преслав.

Golden plates with enamel from the diadem found in Preslav.

Откритите в съкровището монети от времето на императорите Константин VI и Роман II подсказват, че то е било създадено през този период и вероятно е било укрито в земята през най-тежкия за Второто българско царство период, когато старопрестолният Преслав бил превзет от византийците (971 г.). Най-вероятно някой български велможа е заровил най-ценното си имущество с намерението да се завърне в земите си след като отmine опасността, но това, за жалост, не станало, а земята запазила за нас не само спомена за трагичната му съдба, а и паметта за високата култура на Велики Преслав.

The coins discovered in the treasure are from the time of the emperors Constantine VI and Roman II and suggest that it has been accrued during this period and have probably been hidden underground during the hardest times for the Second Bulgarian Kingdom, when the capital Preslav was conquered by the Byzantines (971). Most likely a Bulgarian noble buried his most precious belongings with the intention to return to his lands, after the danger is gone. Unfortunately, this did not happen, but the land preserved for us not only the recollection of the tragic faith of Veliki Preslav but also the memory of its high culture.

Lion – Glorious Symbol of Royal Power

Лъвът – бляскав символ на царската власт

Златна чаша
от с. Дружба,
Видинско.

*Golden vessel found in
the village of Druzha,
Vidin district.*

Още едно съкровище с необикновена история разкрива трагичната съдбата на притежателите си и оставя своя безценен принос в изучаването на преломната за българския народ епоха, когато в края на XIV в. той попада за пет столетия под османска власт. То се състои от семейни ценности, открити в две отделни находки в началото и в края на миналия век в околностите на селището Никопол, станали известни като Първо и Второ никополско съкровище. Учените смятат, че това са две части от едно и също съкровище, тъй като има голяма близост в стиловите особености и датировката на предметите, открити в тях. Повечето от находките са изработени от сребро с много висока проба, някои и позлатени, а накитите са златни.

Yet another treasure with unusual story reveals the tragic destiny of its owners and leaves a priceless contribution to the studying of this crucial for the Bulgarian nation period, when at the end of the 14th century it falls under the Ottoman rule for five centuries. It includes family valuables, found in the beginning and in the end of the past century in two separate finds in the surroundings of Nikopol and became known as the First and the Second Treasure from Nikopol. The scientists think that these are parts from one and the same treasure because there is a significant similarity in their style and the supposed period of the items found in the treasures. Most of the finds are made from silver of very high alloy, some are also gold-plated and the ornaments are golden.

Вероятно Първото никополско съкровище било скрито под земята в онези смутни времена, когато християнски войски от унгарци и поляци, предвождани от крал Сигизмунд, били разгромени от турците (1396 г.). Тези исторически събития, случили се недалеч от Никопол, вероятно са принудили някой от видните местни аристократи да укрие най-ценните си вещи преди да напусне града.

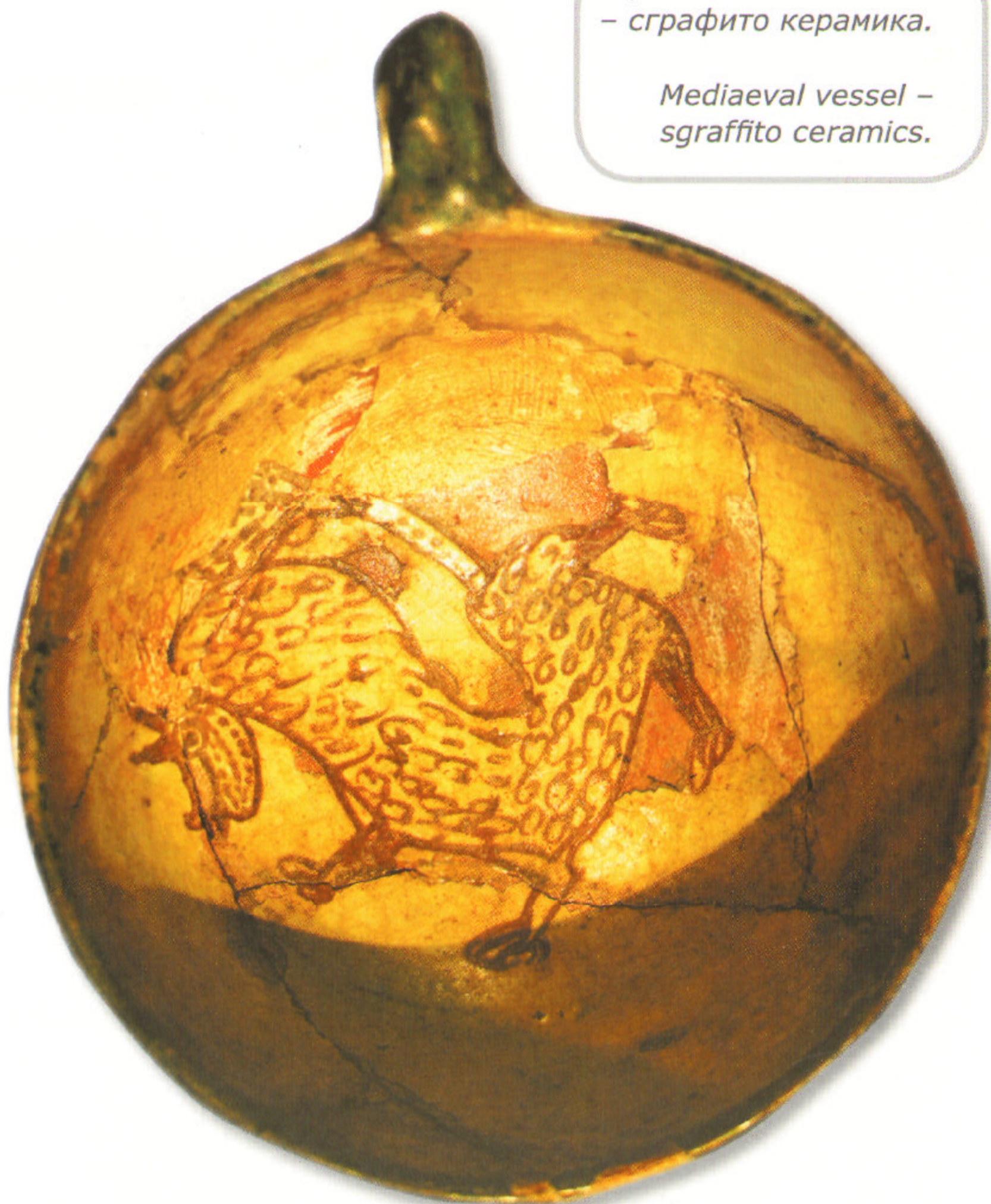
The First Nikopol Treasure was probably hidden under the ground back in those troubled times, when the Christian armies consisting of Hungarians and Poles, led by king Sigismund, were defeated by the Ottomans (1396). Those historical events happened not far from Nikopol and probably forced one of the eminent local aristocrats to hide his most valuable belongings before leaving town.

За Второто никополско съкровище се предполага, че е било заровено по време на похода на полския крал Владислав Ягело, когато Никопол бил обсаден от християнските войски от поляци, унгарци, чехи и сърби. За щастие, върху сребърните лъжици от това съкровище са запазени надписи с името на притежателя му – Балин – предполагаем роднина на никополския първенец Тодор Балина, който в края на XVI в. вдига неуспешно въстание срещу турците.

The Second Nikopol Treasure is supposed to have been buried during the campaign of the Polish king Wladyslaw Jagiello when Nikopol was besieged by the Christian forces of Poles, Hungarians, Czechs and Serbs. Fortunately, on the silver spoons from this treasure are preserved inscriptions that bear the name of its owner Balin – probably a relative to the Nikopol notable Todor Balin, who rose in unsuccessful revolt against the Turks at the end of the 16th century.

Средновековна чаша
– сграфито керамика.

Mediaeval vessel –
sgraffito ceramics.

Лъвът – бляскав символ на царската власт

За един от основните символи на царската власт се смята така нареченият "Калоянов пръстен", който предизвиква истинска сензация и дългогодишни научни спорове от неговото откриване през 1972 г. до днес. Масивният пръстен-печат с надпис е открит в църквата "Свети 40 мъченици" във Велико Търново в погребение на български воин с необикновения за времето си 189 см ръст, облечен в златотъкани дрехи с пишна украса от сърма и бисери. Антропологичните данни, заедно с тези от другите изследвания, карат учените да вярват, че тук е бил погребан цар Калоян (1197–1207 г.), починал мистериозно при обсадата на Солун. По черепа са намерени следите от удари с различни оръжия, каквито са били описани от средновековните хронисти, свидетелстващи също и за високия ръст на владетеля. Преданието гласи, че могъщият български владетел е загинал, покосен от самия Свети Димитър, тъй като е посегнал на родния му град Солун, чиито жители са призовали светеца на помощ срещу българските войски.

*Хълмът Царевец
– последната
столица
на Второто
българско
царство.*

*Tsarevets
fortress – the
last capital of
the Second
Bulgarian
Kingdom.*

The so called "Ring of Kaloyan" is considered to be one of the main symbols of the royal power in medieval Bulgaria and provoked a real sensation and scientific disputes after its discovery in 1972 that last even today. The massive ring-seal with inscription was found in the "SS. Forty Martyrs Church" in Veliko Turnovo in the funeral of a Bulgarian warrior with the unusual for his time height of 189 cm, dressed in garments interwoven with gold and decorated with florid motives, tinsel and pearls. The anthropological data along with the information from other examinations, make the scientists believe that this is the grave of tzar Kaloyan (1197–1207), who died mysteriously during the siege of Thessalonica. Marks from stabs from different weapons, described by the medieval historians, were discovered in his skull. Their records also mention the high stature of the ruler. The legend says that the mighty Bulgarian tzar died, mowed down by St. Dimitar himself, because he stroke at his native town Thessalonica, whose residents called the saint for help against the Bulgarian armies.

Според други изследователи обаче, тук е бил погребан мъж с висок сан, заемал важно място в държавната йерархия, но не и цар. Те смятат, че починалият е бил търновски болярин, живял през средата и втората половина на XIV в., или провинциален владетел, прекарал част от живота си като монах в прилежащия манастир "Великата лавра". Аргументите на тази теза се базират главно на факта, че църквата "Свети 40 мъченици" е била построена доста по-късно от датата на смъртта на владетеля.

Два печата на Калоян показват, че той е възприел християнската титулатура "цар българом", докато в открития при погребението пръстен-печат липсва каквато и да било царска титла. Подобен пропуск се е смятал за пряко нарушение на дипломатическите норми през средновековието.

Дали пръстенът е бил сложен на ръката на младия Калоян още преди да стане цар и той не се е разделил с него от сантиментални чувства, или наистина е принадлежал на търновски болярин с името Калоян, засега си остава тема на оживена научна дискусия, но този печат показва още по-ясно как лъвът се превръща в символ, с който българските владетели демонстрирали своето влияние и величие.

Пръстен-печат
на Калоян.

Tsar Kaloyan ring-seal.

According to other researchers however a man of high rank who held an important place in the state hierarchy, but not a tzar, was buried there. They believe that the deceased is a Turnovo boyar who lived in the middle and the second half of the 14th century, or a province ruler, who spent part of his life as a monk in the adjoining monastery "Velikata Lavra". The arguments for this thesis are based mainly on the fact that the "SS. Forty Martyrs Church" was build much after the date of the death of the ruler.

Two Kaloyan's seals show that he adopted the Christian titlature "Tzar of the Bulgarians", while on the ring-seal discovered in the funeral there is not any regal title. Such omission was considered a straight violation of the diplomatic standards in the Middle Ages.

Whether the ring was put on the hand of the young Kaloyan before he became a tzar and he did not want to get rid of it because it possessed sentimental value or the ring actually belonged to a boyar from Turnovo, named Kaloyan, remains a topic for a lively scientific discussion, but the find shows more clearly how the lion turns into a symbol used by the Bulgarian rulers for demonstration of their influence and grandeur.

Водоливник от църквата "Св. 40 мъченици".

Gutter of the edifice of the "SS. Forty Martyrs Church".

Символиката на лъва в новата българска история

Symbolics of Lion in New Bulgarian History

В края на XIV в. османските турци завладяват разпокъсаните на няколко царства български земи и страната загубва своя суверенитет за близо пет столетия. Българите изживяват демографски, стопански и културен срив, а политическият и духовният елит са унищожени или прогонени. Минават почти 200 години, преди да започне постепенното възраждане на българския народ, когато, макар и в рамките на Османската империя, той отново се завръща на историческата сцена. Епохата на българското Възраждане (XVII–XIX в.) е белязана от борба за национално освобождение, за възстановяване на църковната независимост, за развитие на просветата и културата. Именно през този период образът на лъва като символ на непоколебима сила и мощ съживява спомена за отминалото царствено величие и надеждата за възстановяването на българската държава.

At the end of the 14th century the Ottomans invaded the disunited in several kingdoms Bulgarian lands and the country lost its sovereignty for almost five centuries. The Bulgarians endured demographic, economic and cultural collapse and the political and intellectual elite was destroyed or chased away. Almost 200 years passed before the beginning of the gradual revival of the Bulgarian nation, when it, though still within the Ottoman empire, returned on the historic scene. The epoch of the Bulgarian Renaissance (17th–19th century) was marked by struggle for national liberation, recovery of the church independence, growth of education and culture. During this period the lion as a symbol of unfaltering strength and power revived the memory of the bygone regal grandeur and the hope for restoration of the Bulgarian state.

Символиката на лъва в новата българска история

The effigies of lions in the coats of arms from the medieval Bulgarian kingdom have appeared in the European annals and heraldic collections ever since the 15th century, although at that time our lands were already occupied by the Ottoman Empire and Bulgaria did not exist as a state on the European map, but the memory of it was still alive in the minds of the Europeans.

An example of that is the coat of arms of the Bulgarian Kingdom in the Chronicle of the Council of Constance, written by Ulrich von Riechenthal (1420) and also in the Heraldic Collection by Grunenberg (1483). These coats of arms literally repeat the coat of arms of Bulgaria from the time before its fall under Ottoman rule, described by medieval chroniclers and travellers.

Изображенията на лъвовете в гербовете на средновековното българско царство се появяват в европейските хроники и хералдически сборници още през XV век, въпреки че по това време земите ни вече са завладени от Османската империя – България не съществува като държава на картата на Европа, но споменът за нея е все още жив в съзнанието на европейците.

Пример за това е гербът на Царство България от хрониката на Констанския събор от Улрих фон Рихентал (1420 г.) и неговото изображение в хералдическия сборник на Грюненберг от 1483 г. Тези гербове повтарят почти дословно герба на България от времето преди падането ѝ под османска власт, който е описан от средновековни хронисти и пътешественици.

На втория български герб в хрониката освен лъв има и текст, който съобщава, че „Императорът на България“ владее и кралство Халдея. Учените предполагат, че това е почетна титла, получена от Константин (син на цар Иван Страцимир) по време на пребиваването му в Западна Европа, в

унисон с тогавашната рицарска мода. Любопитно е, че и на по-късния герб в сборника на Грюненберг също е означено, че е принадлежал на кайзера (императора) на България, а по това време от близо сто години българите вече са били под властта на Османската империя.

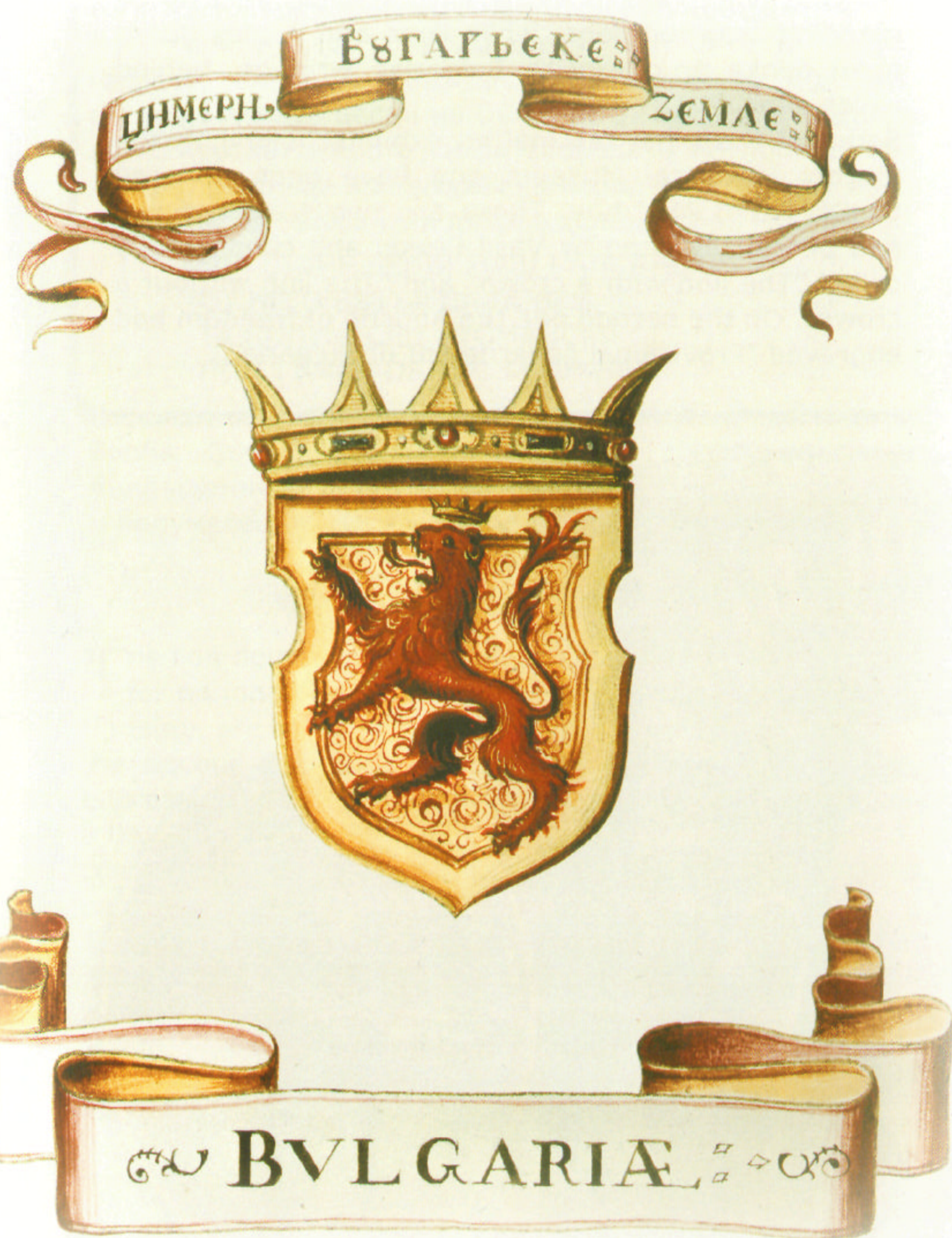
В по-късните хералдически сборници от XVI–XVIII българският герб е представян почти винаги с изправен коронован лъв, обърнат надясно, оцветен в червено и разположен върху щит. Надписът под или над герба гласял „България“ и по-рядко „Кралство България“. Характерен пример за това време е изображението от Берлинския гербовник (XVII в.)

Всички тези примери показват, че в европейската хералдика, с малки изключения, лъвът е разпознаваемият образ на България и българите, макар от този период поради чуждото владичество над страната не са запазени български хералдически изображения.

On the second Bulgarian coat of arms in the chronicle besides the lion there is also a text, which states that the “emperor of Bulgaria” rules the Kingdom of Haldeya as well. The scientists suppose that this is an honorary title, received from Constantine (son of tsar Ivan Stratsimir) during his stay in Western Europe according to the knightly fashion of the time. It is curious that the later coat of arms found in Grunenberg’s Collection is marked as belonging to the Kaiser (emperor) of Bulgaria, while at the same time the Bulgarians had already been under Ottoman rule for almost a century.

In the later heraldic collections from the 16th–17th century the Bulgarian coat of arms is usually a standing crowned lion, turned to the right, colored in red and situated on a shield. The inscription under or over the coat of arms read “Bulgaria” and sometimes “Bulgarian Kingdom”. Typical example from that time is the variantion from the Berlin Heraldiries (17th century)

All those examples show that, with minor exceptions, in the European heraldry the lion is the distinguishable image of Bulgaria and the Bulgarians, although because of the alien domination, no heraldic items of Bulgarian origin were preserved from this period.

Символиката на лъва в новата българска история

Многобройните лични печати от времето на Възраждането дават представа за популярността на определени идеи, свързващи българите в съдбовните народолюбиви дела. В голяма част от тях величието на България се изразява чрез хералдични щитове, придържани от изправени лъвове с корони на главите, а лъвове и орли пазят разтворените книги или свитъци с българската писмена, зад които изгряват слънца.

Едни от най-интересните експонати са притежание на Пловдивския исторически музей и са дарени от д-р Петко Аладжов. Това са двата печата, поръчани и използвани лично от Васил Левски и наречени условно „Лъвът с корона“ и „Лъвът без корона“. На втория Апостолът на свободата е пожелал да бъде изписано „Привременно правителство на България“.

The numerous private seals from the Bulgarian Renaissance give an idea about the popularity of certain notions, uniting the Bulgarians in the fateful patriotic deeds. In most of them the greatness of Bulgaria is expressed by heraldic shields, held up by standing crowned lions, while lions and eagles guard open books or rolls with Bulgarian writings, behind which suns rise.

Some of the most fascinating exhibits belong to the Plovdiv Historical Museum and have been donated by Dr. Petko Aladzhov. These are two seals ordered and personally used by Vasil Levski and conditionally called "The lion with a crown" and "The lion without a crown". On the second one the Apostle of freedom had engraved "Provisional government of Bulgaria".

Лъвските изображения върху личните печати на участниците в борбата за национално освобождение и върху знамената на четите от Априлското въстание са заимствани от средновековните монети, сечени от български владетели по времето на Второто българско царство. През Възраждането този символ заема своето място като израз на несломимия български дух. Лъвът се изобразява държащ сабя или знаме, стъпкал полумесец, или в други вариации върху печатите на революционните комитети, знамената на четници и въстаници, като кокарда върху калпаците на униформите им. Гордото, силно и безстрашно животно се появява и като персонаж във въстаническите песни на българите. Там той е водач на тези, които са решили да пожертват живота си за свободата на поробеното отечество. Неслучайно той се превръща в алегория на народната гордост и бунтовно въодушевление в поезията на бележития възрожденец Добри Чинтулов:

„ДА СТАНЕ ЛЕВЪТ НАШ БАЛКАНСКИ,
ОТ НЕГО ВЯТЪР ДА ПОВЕЙ,
ТА ПОЛУМЕСЕЦ ОТОМАНСКИ
ПОД ТЪМЕН ОБЛАК ЗАТЪМНЕЙ.“

В този стих съдържащата се символика на българската националноосвободителна борба. Със силата на поезията са обрисувани държавните и народностни въплъщения на двата противника: лъвът – България, българите и православието, и полумесецът – Османската империя, турците и ислямът.

The lion figures on the personal seals belonging to the participants in the struggle for national liberation and on the banners of the troops participating in the April Uprising, are borrowed from the medieval coins, minted by the Bulgarian rulers from the Second Bulgarian Kingdom. During the Renaissance this symbol became an expression of the undaunted Bulgarian spirit. The lion is portrayed holding a sword or a flag, trampling a crescent or in different variants on the seals of the revolutionary committees, the banners of the rebels and revolutionaries, as cockade on their fur caps and uniforms.

The proud, strong and fearless animal appears also as a character in the revolutionary songs of the Bulgarians. There it is the leader of those, who decided to sacrifice their lives for the liberation of the enslaved homeland. It is no chance that it became an allegory of the national pride and revolutionary enthusiasm in the poetry of the notable writer of the Bulgarian National Revival Dobri Chintulov.

„LET RISE OUR BALKAN LION,
WIND TO WHIFFLE FROM HIS SIDE
SO THAT THE OTTOMAN CRESCENT
UNDER A DARK CLOUD TO ECLIPSE.“

His verses contain the complete symbolics of the Bulgarian national liberation struggle. The mighty poetry describes the state and national embodiments of the two rivals: the lion – Bulgaria, the Bulgarians and the orthodoxy; the crescent – the Ottoman Empire, the Ottomans and the Islam.

Символиката на лъва в новата българска история

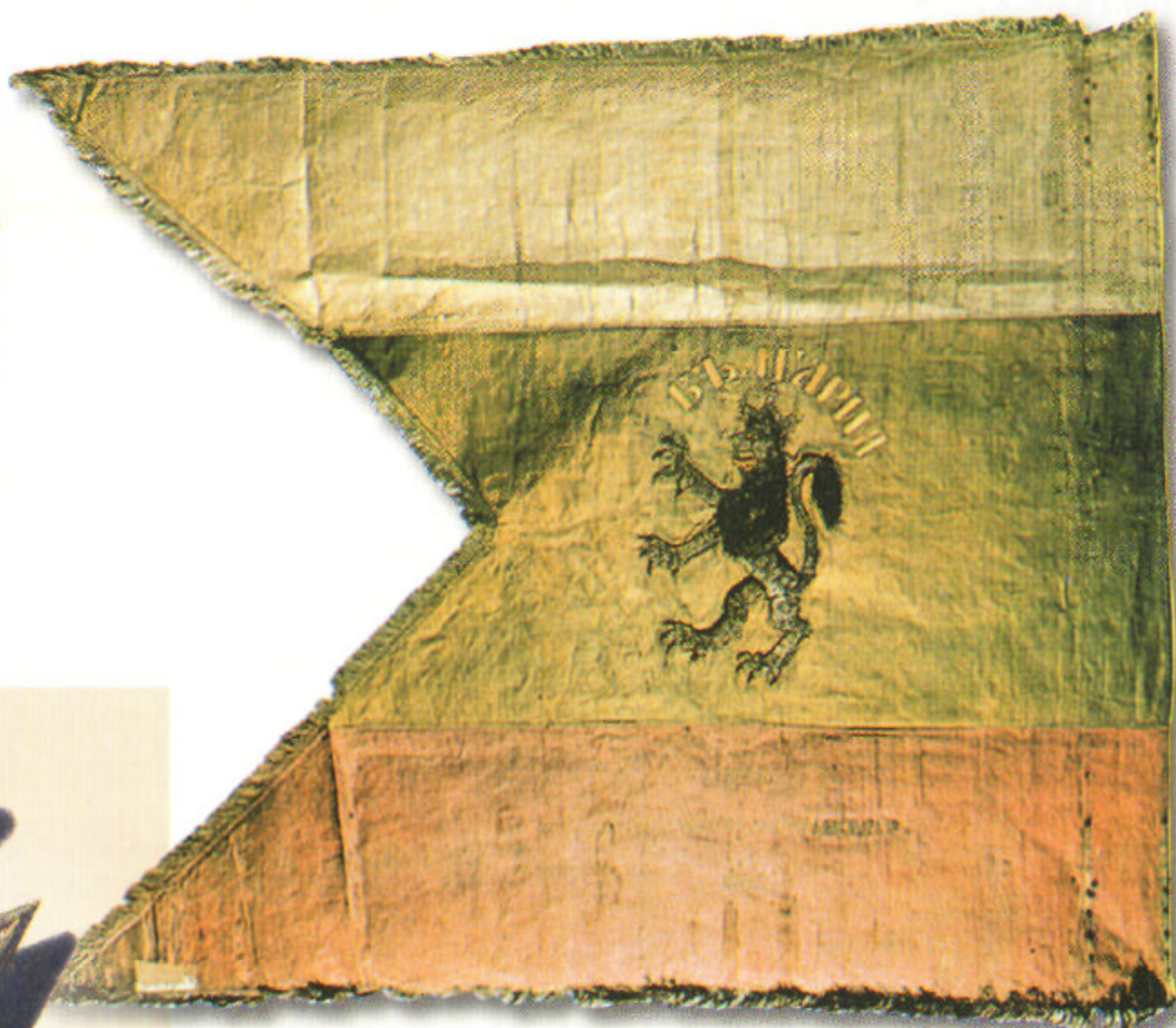
Прозвището на Васил Иванов Кунчев (1837-1873 г.), останал в историческата памет на народа ни като Дякона Левски, също произхожда от лъв. До наши дни е достигнал разказ как точно е станало „кръщаването“ на безспорно най-значимия борец за освобождението ни с този величествен псевдоним. През 1862 г. младият дякон Игнатий заминал за Белград и се записал в Първата българска легия, с която няколко хайдушки войводи смятали да подпомогнат националноосвободителната борба на българите. Под ръководството на Георги Сава Раковски легионерите участвали в сражения, а през останалото време провеждали военни учения. На едно от тях трябвало да прескочат широк окоп, пред който имало висок насип на изоставена турска позиция. От всички легионери единствен Дякона успял да преодолее това препятствие. Войводата Раковски извикал възторжено: „Това е левски скок! Ти си същински лъв!“. Оттогава и до днес – вече 170 години след рождението му, всички го наричат Васил Левски.

The byname of Vasil Ivanov Kunchev (1837-1873), remained in the historical memory as the Deacon Levski, is also derivative from the word "lion". A story for the "baptism" of the indisputably most significant fighter for liberty with this majestic pseudonym have been preserved till present days. In 1862 the young deacon Ignatius departed for Belgrade and enlisted as a volunteer in the First Bulgarian Legion which was organized by several rebellious leaders in order to assist the national liberation struggle of the Bulgarians. Under the guidance of Georgi Sava Rakovski the legionaries participated in actions and in the meantime conducted military drills. In one of them they had to jump over a wide trench in front of which there was a high embankment of a deserted Ottoman outpost. From all legionaries only the Deacon managed to overcome

this obstacle. The voivode Rakovski shouted rapturously: "This is a lion's jump! You are a real lion!" From that day on – already 170 years after his birth – everyone calls him Vasil Levski.

Лъв с корона на главата и надпис "Свобода или смърт" са извезани върху знамето на панагюрските въстаници, ушито по поръчка на големия революционер Георги Бенковски от Райна Попгеоргиева (станала известна като Райна Княгиня) за Априлското въстание. Тази патриотична за българите реликва има интересна съдба: на 22 април 1876 г. знамето тържествено е осветено и през дните на Панагюрската република гордо се вее на голямата врата на Хаджилуковата къща, превърната в Правителствен дом. По време на Руско-турската война 1877–1878 г. знамето вероятно изгаря в конака в Хасково. По случай първото официално честване на Априлското въстание през 1901 г. Райна Княгиня създава негово точно копие, което посвещава и на 25 години от гибелта на войводата Бенковски.

Павел Койчев – борец за националното ни освобождение, до своята смърт е съхранявал скъпата реликва в специална кутия, а на празника я изнасял на балкона, за да я гледа народът.

A crowned lion and an inscription "Liberty or Death" are embroidered on the flag of the rebels from Panagyurishte which was made to the order of the famous revolutionary Georgi Benkovski by Rayna Popgeorgieva (who became famous as Rayna Knyaginya) for the April Uprising. This patriotic Bulgarian relic has an interesting destiny. On April 22nd, 1876 the flag was festively sanctified and during the days of the Panagyurishte Republic proudly fluttered over the big gate of the Hadzhilukovata house, turned into a government seat. During the Russian – Turkish war (1877–1878) the flag was probably burned in the police office in Haskovo. On the occasion of the first official celebration of the April Uprising in 1901 Rayna Knyaginya makes an exact copy of the flag which devotes to the 25th anniversary of the death of Benkovski.

Pavel Koychev – a fighter for national liberation – kept the precious relic until his death in a special box and on the holiday took out the banner on his balcony so people could see it.

Символиката на лъва в новата българска история

Интересен от съвременна гледна точка е фактът, че още през XVII в. в хайдушките народни песни се споменава за знамена, които винаги са бели, зелени или червени. В някои от тях са описани и трицветни „байраци“, които са изглеждали почти така, както съвременното българско държавно знаме. Според историците триколюрът е идея на създателя на българското четническо движение и пръв идеолог на националноосвободителното движение Г. С. Раковски (1821–1867 г.). В основаната от него Първа българска легия, освен униформи, легионерите са имали и знаме, в което бялото, зеленото и червеното са били разположени хоризонтално. Знамето на четата на един от най-прославените български хайдути Филип Тотю (1830–1907 г.) също е било трицветно и в средата му има внушително изображение на разярен лъв.

Според най-разпространеното тълкуване червеното напомня за пролятата кръв за свободата на родината ни, зеленото – за нейната красива природа, а бялото показва чистотата и духовността на нацията ни.

Interesting from a contemporary point of view is the fact that during the 17th century in the haidouk folk songs are mentioned flags which were always white, green or red. Some of them describe three-coloured banners, which looked pretty much like the modern Bulgarian state flag. According to the historians the tricolour banner is an idea of the creator of the Bulgarian revolutionary movement and first ideologist of the national liberation motion G. S. Rakovski (1821–1867). The legionaries in the First Bulgarian Legion founded by him had uniforms and a flag, on which the white, green and red were situated horizontally. The flag of the troupes of one of the most famous Bulgarian rebels Filip Totiu (1830–1907) was also three-coloured and in the middle of it there was an impressively drawn furious lion.

According to the most widespread interpretation, red reminds of the blood shed for the mother land's liberty, green – for its beautiful nature, and white shows the purity and spirituality of our nation.

Тази подредба на цветовете става първообраз на приетия с Конституцията от 1879 г. национален флаг на Княжество, а по-късно и на Царство България. Въпреки историческите превратности, които изживява страната ни, нейното знаме остава непроменено. През периода 1947–1991 г. върху него е поставен тогавашния български герб, който е съдържал традиционното лъвско изображение, но след промените през 1989 г. се взема решение върху знамето да няма герб. Така то връща своя първообраз, приет от Търновската конституция.

This arrangement of the colours is the prototype of the adopted with the Constitution from 1879 national flag of the Principality, and later also of Kingdom Bulgaria. Despite the historical vicissitudes, which our country has gone through, its flag remains unchanged. During the period between 1947 and 1991 the flag embodies the coat of arms of that time, including the traditional lion figure, but after the changes in 1989 it is decided to remove the heraldic bearing. Thus it returns its original appearance, adopted by the Turnovo Constitution.

Символиката на лъва в новата българска история

Освен в представителните знаци на държавността, образът на лъва присъства и в множество интересни произведения на народните занаяти. Макар и под чужда власт, възрожденските майстори съхраняват и продължават средновековните традиции в изкуството. Интересни са лъвовете в църковната утвар и иконописите от този период. Православното християнство е един от основните фактори, опазили от асимилация народа ни през петте века робство, поради което дори най-бедните хора отделяли от залъка си за построяването и изографисването на църкви и манастири, както и за поддържането на тези, които са останали от средновековието.

На пръв поглед присъствието на лъва в иконографията е необичайно, но от житията на много светци знаем, че гоненията на ранните християни по време на Римската империя за много мъченици на вярата са завършвали с жестока смърт – в ями с гладни лъвове. На някои икони Св. Пантелеймон е показан как със силата на вярата си прави чудо – вместо да го разкъсат, свирепите хищници покорно ближат краката му, а той ги гали по главата.

В интериора на възрожденските църкви също е имало множество наивистично пресъздадени лъвове – в дърворезбованите иконостаси, олтарните врати и владишки тронове. Интересни са двете лъвски фигури, които подпират дръжките на владишкия трон в Преображенския манастир – едно от най-известните свети места на България.

Except in the representative signs of the state, the image of the lion is present in many interesting works of arts and crafts. Although under foreign rule the masters of the Bulgarian National Revival preserved and carried on the medieval artistic traditions. The lions from the church plate and iconography from this period are very interesting. The Orthodox Christianity is one of the main factors, which preserved our nation from assimilation in the five centuries of slavery and because of this even the poorest people pinched and scraped in order to build and paint churches and monasteries, as well as to maintain those, remaining from the Middle Ages.

The presence of the lion in the iconography is unusual at first sight, but from the passionals of many saints is known that for many of the martyrs in the cause of faith the persecutions of the early Christians in the Roman Empire ended with a brutal death in pits with hungry lions. On some icons St. Panteleimon works wonder with the strength of his faith – instead of tearing him to pieces, the furious beasts lick his feet while he pets them.

The interior of the Renaissance churches were also decorated with many naively reproduced lions – in the wood-carved iconostases, altar gates and bishops' stalls. Of great interest are the two lion figures which support the handles of the bishop's stall in the Preobrazhenski Monastery – one of the most famous holy places in Bulgaria.

Особено интересно е изрисуваното от майстора върху външна стена на Троянския манастир. Стенописът не е свързан с църковния канон. На него Захари Зограф изобразява лъв и слон, които символизират българската сила и търпение по време на дългото османско владичество. Същата композиция той използва и в сцените на Страшния съд във Великата лавра на Атон. Днес хиляди туристи от цял свят могат да видят това уникално произведение на сливането на светските и църковни течения в българското изкуство през 18 век.

Още по-интересен е фактът, че почти същият стенопис (тук обаче лъвът не е готов за скок, а сякаш е устремен да разгроми невидим враг), може да се види в прочутата Хаджидимитрова къща в Панагюрище, известна като „синята къща с лъва“. Гордото и силно животно, нарисувано на син фон върху цялата стена, е символ на борбата за свобода и непримиримостта на българите с робството.

Especially interesting are the mural paintings on the outer wall of the Troyan Monastery. The fresco is not consistent with the church canon. On it Zahari Zograf depicted a lion and an elephant which represent the Bulgarian strength and endurance during the long Ottoman rule. He used the same composition in the scenes from the Judgment Day in The Monastery of Great Lavra in Mount Athos. Nowadays thousands of tourists from all over the world can see this unique product of the merger between the worldly and church trends in the Bulgarian art in the 18th century. Even more intriguing is the fact that almost the same wall-painting (here however the lion is not ready to jump, but looks like it is rushing against an invisible enemy) can be seen in the famous Hadzhi Dimitrov's house in Panagyurishte, known also as the "blue house with the lion". The proud strong animal painted on blue background on the whole wall is a symbol of the fight for liberty and the irreconcilability of the Bulgarians with the slavery.

Символиката на лъва в новата българска история

Във възрожденските дърворезби лъвът е символ на държавността – той държи картата на България, или е част от герба. Чрез това изкуство българинът е показвал своя патриотизъм нагледно – украсявал е дома си с подобни знаци и им е отдавал важно значение за формиране на родолюбието у младите, символите в тях са поддържали приемствеността на националното чувство през годините на робството и гордостта след извоюването на независимостта с цената на свидни жертви. Говорейки за дърворезба, не можем да пропуснем прочутата през Възраждането и запазена до наши дни Тревненска школа, чиито традиции са живи и днес.

The lion in the fretworks of the Bulgarian National Revival symbolizes the state – it holds the Bulgarian map or is a part of the coat of arms. By this art the Bulgarians clearly showed their patriotism – they decorated their homes with similar signs and attached high importance to them in the formation of patriotic feelings in the youth, the symbols contained in them held up the continuity of the national feeling during the years of the thralldom and the pride after earning of independence at the price of dear sacrifices. Speaking for fretwork we cannot omit the renowned in the Bulgarian Renaissance Tryavna School, whose traditions are alive even today.

От епохата на Възраждането датира и друг интересен исторически паметник - каменна чешма с изобразени на нея два барса (снежни леопарди). Изследователите твърдят, че нейната история е много интересна и ни връщат назад във времето.

Когато през IX в. българският владетел Св. Цар Борис I Покръстител (852–889; † 907) обявил християнството за официална религия в България, настъпили редица промени в бита и културата на българите, които били свързани с нормите на новата религия. Едно от тях е въвеждането на християнското летоброене, което измества използвания дотогава хилядолетен древнобългарски зооморфен календар с 12-годишен цикъл. Неговият произход е свързан с древните ирански слънчеви календари от Средна Азия, където се намира българската прародина (Памиро-Хиндукушкия регион). Според китайските извори именно народите от тези райони са предали на китайците календарните знания.

Очевидно официалната власт и християнската църква не са позволявали използването на древнобългарския „езически“ календар, но той се е съхранил в народната култура по стечение на историческите обстоятелства. След като османците унищожават българската държава заедно с нейните политически и църковни институции, през XVIII-XIX в. предхристиянското древнобългарско летоброене отново намира своето място в живота на българите.

Another interesting historical record dates back to the Bulgarian National Revival – a stone fountain with two sculptured snow leopards. The explorers claim that its story is very interesting and take us back in time.

When in the 9th century the Bulgarian ruler St. Tzar Boris I The Baptist (852–889; † 907) declared Christianity as the official religion in Bulgaria, numerous changes occurred in the way of life and the culture of the Bulgarians, which were related with the rules of the new religion. One of them was the introduction of the Christian chronology, which displaced the millennial proto-Bulgarian zoomorphic calendar with 12-year cycles. Its provenance is connected with the

ancient Iranian solar calendars from Central Asia, where the Bulgarian land of origin is situated (Pamir-Hindu Kush region). According to Chinese historical sources exactly the people from these regions conveyed to the Chinese their calendar knowledge.

Apparently, the official authority and the Christian church did not allow the usage of the old Bulgarian “pagan” calendar, but it was preserved in the national culture due to a historical coincidence. After the Ottomans destroyed the Bulgarian state and its political and clerical institutions, in the 18th-19th century the Bulgarian chronology system preceding Christianity, again found its place in the life of the Bulgarians.

Символиката на лъва в новата българска история

Подписването на Санстефанския мирен договор на 3 март 1878 г. слага началото на възродената българска държавност. За съжаление, надеждата за освобождение на всички българи и обединението им в единна държава помръква само 3 месеца по-късно – те се оказват заложник на интересите на Великите сили. Огорчението намира художествен израз в прочутата литография на един от основоположниците на академичната живопис у нас – Николай Павлович, озаглавена „България, Тракия и Македония, разделени от Берлинския конгрес“. В нея художникът е пресъздал алегорично трите части на страната в композиция от три женски фигури. Централната е на свободното Княжество България, а от двете ѝ страни са полуосвободената Източна Румелия и поробената Македония. Израз на порива за свобода и обединение е изобразеният лъв в така наречената хералдическа поза – разярен и изправен на задните си лапи, замахващ с предните си.

The signing of the San Stefano piece treaty on March 3rd, 1878 laid the beginning of the reborn Bulgarian state. Unfortunately, the hope for liberation and unification of all Bulgarians was downcast only 3 months later – they became hostages of the interests of the Great Powers. The distress found its artistic expression in the famous lithography of one of the founders of the academic painting in Bulgaria – Nikolay Pavlovich, named „Bulgaria, Thrace and Macedonia, Divided by the Berlin Congress“. In it the painter allegorically re-created the three parts of the country in a composition consisting of three female figures. The central one is the free Principality Bulgaria and to the left and right of her – the semi-liberated Eastern Rumelia and the enslaved Macedonia. An expression of the impulse for liberty and unity is the lion drawn in the so called heraldic pose – enraged and standing on his hind legs with lifted paws.

Тази символика е залегнала в още една литография на същия автор, посветена на съединението на Княжеството България и Източна Румелия (Сн. вляво). Актът на обединението е изразен чрез сестринската прегръдка между Мизия и по-младата по свобода Тракия. Гордо изправени, те се подпират върху мечове и щит – сякаш за да напомнят, че свободата не се получава даром. Редом с тях отново е изправеният ревящ лъв – защитник, който, заедно с разветите ленти с цветовете на българския трибагреник, допълва картината на възрождената държавност. Тези картини са дали началото на цяло патриотично течение в тогавашното изобразително изкуство. Ярък пример за него е литографията на Георги Данчов „Свободна България“ – жена, гордо развяла знаме и с меч в ръка, съпроводена от лъв (Сн. горе). Като сюжет тя удивително прилича на световноизвестната картина на Йожен Дьолакроа „Свободата води народа“, което свидетелства, че българският творец е познавал шедьоврите на европейската класика, и е доказателство за общочовешките измерения на идеята за борба срещу всяко потисничество.

This symbolics underlines another lithography of the same artist, devoted to the unification of the Principality Bulgaria and Eastern Rumelia (left page photo). The act of unification is expressed by a sisterly embrace between Moesia and the later liberated Thrace. They are proudly standing, leaning on swords and a shield, as if to remind that one cannot have liberty for nothing. Once again together with them is the standing roaring lion – defender, who together with the hoisted ribbons with the colours of the Bulgarian tricolour, complements the picture of the restored state. These paintings laid the beginning of a whole patriotic trend in the fine arts of that time.

A telling example of this trend is the lithography by Georgi Danchev "Free Bulgaria" – a woman, proudly waving a banner and holding a sword, accompanied by a lion. Its subject amazingly resembles the world-famous painting by Eugène Delacroix "Liberty Leading the People", which evidences that the Bulgarian artists have been familiar with the masterpieces of the European classics and proves the universal dimensions of the idea of fighting against every tyranny.

Символиката на лъва в новата българска история

При възстановяването на институциите след Освобождението строителите на съвременна България много усърдно подчертават приемствеността между държавата, която е била поробена преди пет века, и тази, която е възкръснала от руините. Поради тази причина лъвът намира своето трайно присъствие в символиката на най-емблематичните за властта знаци. Короновани царствен, изправен назадните си лапи, изобразен върху щит, лъвът е приет за държавен герб – „лице“ на младото княжество в Търновската конституция. За първообраз е възприета рисунката от „Стематографията“ на Христофор Жефарович (1741 г.). Впоследствие държавният символ е претърпял няколко промени, съобразно хералдиката на тогавашните български владетели. Прибавени са и два нови лъва, които държат първоначалния герб.

In the recovery of the institutions after the Liberation, the builders of contemporary Bulgaria very diligently underline the succession between the country which has been enslaved five centuries ago, and the one which has revived from the ruins. Thus the lion finds its lasting place in the most emblematic of government signs. Crowned and kingly, standing on its hind legs, depicted on a shield, the lion is accepted as the national coat of arms – the “face” of the young principality according to the Turnovo constitution. The drawing from the “Stemmatographia” by Hristofor Zhefarovich (1741) was used as a prototype. Later on the state symbol has endured several changes according to the heraldry of the Bulgarian rulers of that time. Two new lions were added, which are holding the initial state coat of arms.

Лъвът присъства и в първият химн на България, известен като „Шуми Марица“. Той е приет след Освобождението, но възниква още през Възраждането. За първи път се пее от българските доброволци в Сръбско-турската война през 1876 г. По-късно се използва като бойна песен и от българските опълченци в Руско-турската война от 1877–1878 г. По време на Сръбско-българската война през 1885 г., според свидетелството на пруски офицери, когато българите запеели „Шуми Марица“ на бойното поле, сърбите бягали, без дори да се чуе изстрел. В текста на песента има следния куплет:

„...ЛЪВЪТ БАЛКАНСКИ В БОЙ
ВЕЛИКАНСКИ СОРДИДУШМАНСКИ
ВОДИ НИ КРИЛАТ...“

The lion is also present in the first Bulgarian anthem, known as “Maritsa Rushes”. It is adopted after the Liberation, but is created during the Bulgarian Revival. It was sung for the first time by the Bulgarian volunteers in the Serbian–Ottoman war in 1876. Later it was used as a war-song by the Bulgarian volunteers in the Russian–Ottoman war in 1877–1878. In the Serbian–Bulgarian war in 1885, according to the accounts of Prussian officers, when the Bulgarians started singing “Maritsa Rushes” on the battlefield, the Serbs ran away without firing a single gun. There is the following couplet in the song:

„...THE BALKAN LION LEADS US
FLYING INTO A GIGANTIC BATTLE
WITH THE ENEMY HORDES....“

ГЕРБЪТ НА КНЯЗ АЛЕКСАНДЪР I БАТЕНБЕРГ И ЗНАМЕТО МУ

Княз Батенберг е германски аристократ, чието семейство имало роднински връзки с английското кралско семейство и с руския императорски двор. Той е първият български княз след Освобождението на България, избран между трима кандидати от първото Велико народно събрание и положил клетва на 26 юни 1879 г. В изборната декларация народните представители изтъкват участието му в Освободителната война.

По време на управлението на княз Батенберг е извоювано и прокламирано Съединението на Източна Румелия с Княжество България (6 септември 1885 г.).

THE COAT OF ARMS OF KNYAZ ALEXANDER I BATTENBERG AND HIS BANNER

Knyaz Battenberg was a German aristocrat, whose family had kinship ties with the English royal family and with the Russian imperial court. He is the first Bulgarian knyaz after the Liberation, chosen from three candidates by the first Great National Assembly and was sworn in on June 26th, 1879. In the election declaration the deputies pointed out his participation in the War of Liberation.

The Unification of Eastern Rumelia with Principality Bulgaria (September 6th, 1885). was won and proclaimed during his reign.

ДЕТАЙЛ ОТ ЖЕЗЪЛА НА ЦАР ФЕРДИНАНД

Фердинанд I става княз на България на 7 юли 1887 г. и носи тази титла до 22 септември 1908 г., когато е обявена независимостта на страната. На тази дата той е провъзгласен за цар на България и остава такъв до абдикацията си на 3 октомври 1918 г.

Българската история разглежда цар Фердинанд като противоречива личност. От една страна се изтъкват заслугите му за утвърждаването на Третата българска държава, както и за извоюването на нейната независимост. Върху Фердинанд обаче се хвърля вината за неуспешното участие на България в Междусъюзническата и Първата световна война, които костват на страната стотици хиляди жертви и довеждат до две национални катастрофи. Това е и причината, поради която Фердинанд абдикира в полза на сина си – цар Борис III.

DETAIL FROM THE SCEPTER OF TZAR FERDINAND

Ferdinand I became the Bulgarian knyaz on July 7th, 1887 and held this title until September 22nd, 1908, when the independence of the country was declared. On this date he was proclaimed a Bulgarian tzar and remained such till his abdication on October 3rd, 1918.

The Bulgarian history considers Tzar Ferdinand a contradictory personality. On one hand, his merits for the recognition of the Third Bulgarian State as well as for the obtaining of its independence are underlined. However, he is accused for the unsuccessful participation of Bulgaria in the Second Balkan War and the First World War, which cost the country hundreds of thousands victims and lead to two national catastrophes. This is the reason why Ferdinand abdicates in favour of his son – Tzar Boris III.

Символиката на лъва в новата българска история

ВЛАДЕТЕЛСКИ ГЕРБ НА ЦАР БОРИС III

Борис III става цар на България на 3 октомври 1918 г. и управлява страната до смъртта си на 28 август 1943 г. Негови кръстници са били двама от най-могъщите по онова време духовни лидери и светски владетели – католически кръстник му е папа Лъв XIII, а православен – руският император Николай II.

След началото на Втората световна война Борис III насочва България към съюз с оста Рим–Берлин–Токио, с цел ревизия на Ньойския мирен договор. С помощта на Берлин и Москва, София успява да си върне от Букурещ Южна Добруджа чрез Крайовската спогодба от 1940 г. Борис III отклонява съветските предложения за договор за мир и дружба, които биха поставили страната в зависимо положение. Той обаче се съгласява България да послужи като плацдарм на германската експанзия на Балканите. След края на бойните действия страната ни получава възможността да администрира до края на войната населените предимно с етнически българи Западни покрайнини, Вардарска Македония и Беломорска Тракия. Заради това свое постижение Борис III е възвеличен като Цар Обединител.

RULER'S COAT OF ARMS OF TZAR BORIS III

Boris III became tzar of Bulgaria on October 3rd, 1918 and governed the country until his death on August 28th, 1943. His godfathers were two of the most powerful spiritual and worldly leaders of that time – his catholic godfather Pope Leo XIII, and the orthodox one – the Russian emperor Nikolay II.

After the beginning of the Second World War, Boris III directs Bulgaria to an alliance with the Rome–Tokyo–Berlin Axis, in order to revise the Treaty of Neuilly–sur–Seine. With the assistance of Berlin and Moscow, Sofia managed to retrieve South Dobruja, under the Craiova Agreement of 1940. Boris III deviated the Soviet proposals for a peace and friendship treaty, which would have put the country in a state of dependence. However, he agrees Bulgaria to be used as a base for the German expansion on the Balkans. After the end of the military operations our country was granted the possibility to administer till the end of the war the inhabited mainly with ethnic Bulgarians Western Outlands, Vardar Macedonia and Aegean Thrace. Thanks to this achievement Boris III was magnified as a Tzar Unifier.

ПАЗИТЕЛЯТ НА СКРИТОТО ИМАНЕ

В долното поречие на река Ропотамо се намирал древен град, възникнал преди повече от 5 хилядолетия, който в епохата на Римската империя е бил един от най-значимите центрове по Черноморието. На скалистия, обрасъл с красиви дървета връх, наречен Лъвската глава, е крепостта, която е дала началото на този град. Древното ѝ име е Ранули. В наше време тя е известна като Вълчаново кале, тъй като Вълчан войвода е използвал величествените ѝ зидове за укрите по време на борбите на българите за независимост от Османската империя.

Добре запазените крепостните стени са изградени от огромни и гладко издялани камъни, ограждащи огромна площ – 30 хил. кв. м, което прави Ранули един от най-големите укрепени градове на територията на България.

Легендата разказва, че на върха на скалата има дълбок 30-метров кладенец, където е спуснато и затрупано несметно златно съкровище, събрано от Вълчан войвода и дружината му. Десетилетия наред иманяри го търсят в скалите с причудливо изваяната от природата форма на лъвска глава. Някои от тях разказват, че вечер там се виждат светлини и сякаш царственото животно е пазител на съкровището.

THE GUARDIAN OF THE HIDDEN TREASURE

There is an ancient town in the lower valley of the Ropotamo River, which came into being more than 5 millennia ago. During the times of the Roman Empire it was one of the most significant centers on the Black Sea coast. On the rocky, overgrown with beautiful trees peak, named the Lion Head, there is a fortress, which laid the beginning of the settlement. Its ancient name is Ranuli. Nowadays it is known as Vulchanovo Kale because Vulchan voivode hid behind its stately walls during the Bulgarian struggle for independence from the Ottoman Empire.

The well-preserved fortified walls are built of huge and smoothly whittled stones, fencing a vast area of 30 000 sq. m., which makes Ranuli one of the biggest fortified towns on Bulgarian territory.

The legend tells that on the top of the rock there was a 30-metre deep well, in which was lowered and buried an untold golden treasure, gathered by Vulchan voivode and his crowd. For decades treasure-hunters have been looking for it among the cliffs bizarrely sculptured by nature in the form of a lion's head. Some of them tell that at night lights can be seen there as if the regal animal is guarding the treasure.

Символиката на лъва в новата българска история

КАК ЛЕВЪТ СТАНА НАЦИОНАЛНА ВАЛУТА НА БЪЛГАРИЯ

В първите години след Освобождението България няма своя национална парична единица. Наред с останалите в страната златни турски лири, сребърни меджидии, бешлици и алталъци, в обращение били и унгарски мангъри, австрийски фиорини, германски талери и марки, холандски, датски и шведски риксдалери и множество сребърни руски рубли, влезли в страната по време на Освободителната война. В това разнообразие от парични знаци допълнителен хаос създавали и монети, които отдавна били излезли от обращение в своите страни, а от дългата употреба били сериозно повредени и трудно различими - хората ги разпознавали единствено по обема и тяхната форма. Но едва ли само този хаос в търговските отношения е бил причината, за да се вземе решение за създаване на българска национална валута.

На 16 декември 1878 г. К. Бух – ръководител на финансовия отдел на временното руско управление представя проект за устав на Българската народна банка и руският императорски комисар в България – княз Дондуков-Корсаков, го утвърждава. В доклада на К. Бух четем: "Минали са едва няколко месеца от Освобождението на България от турското робство и в цялата страна закипя нов живот, откриха се неизвестни досега източници на богатства, оживи се търговията. В близко бъдеще тая страна, надарена щедро от природата и населена с народ пестелив и занаятчийски, ще развие още повече своята промишленост и търговска дейтелност..." В първите години на съществуването си БНБ е водила сметките

на всички държавни учреждения и бюджетът на държавата във френски франкове поради липсата на национална валута.

How the Lion Became the Bulgarian National Currency

In the first years after the liberation Bulgaria did not have its own national monetary unit. Together with the golden Turkish liras, silver medzhids, beshliks, altylyks the money in circulation were also Hungarian mangars, Austrian fiorinos, German thalers and marks, Dutch, Danish and Swedish riksdaler and numerous silver Russian rubles, that entered the country during the Liberation War. This variety of currencies was additionally complicated by the presence of coins which were dropped out of currency in the respective countries and were seriously damaged and hard to tell apart due to the long usage – people distinguished them only by their bulk and shape. But probably this chaos in the trade was not the only reason for the decision to create a Bulgarian national currency.

On December 16th, 1878 K. Buch – head of the financial department of the temporary Russian government, presented a draft statute of the Bulgarian National Bank and the Russian imperial commissar in Bulgaria – knyaz Dondukov-Korsakov, approved it. In the report of K. Buch we read: "Only several months

have passed since the Bulgarian liberation from Ottoman slavery and throughout the country a new life is in full swing, unknown sources of wealth have been discovered, trade has revived. In the near future this country, highly gifted by nature and inhabited with frugal and diligent people, will further develop its industry and trade activity..." In the first years of its existence the Bulgarian National Bank kept the accounts of all state institutions and the budget of the state in French francs because of the lack of national currency.

На 4 юни 1880 г. Второто обикновено народно събрание приема закон, с който се разрешава „рязането на монети в Княжеството“. С него се създава българската парична единица – левът, разделен на 100 стотинки. При обсъжданията за наименованието на паричната ни единица е имало спорове, но името лев (лъв) е одобрено с мнозинство. По-голям спор се е разгорял около това, дали стотинките да се казват така, или „сантими“, „сотници“ или други.

Единственият несъгласен с приетите наименования „лев“ и „стотинка“ е бил 26-годишният тогава Стефан Стамболов, който след абдикирането на княз Батенберг през 1886 г. става регент, а скоро след това и министър-председател. През времето на неговото управление са отсечени пробни монети от 10 сантима. Но левът вече се е наложил. Първите емисии са били с номинали от 20, 50 и 100 златни лева и са печатани в Санкт Петербург, Русия.

On July 4th, 1880 the second regular National Assembly ratified a law, which allowed “minting of coins in the Principality” and thus created the Bulgarian monetary unit – lev, divided into 100 stotinki. There were some discussions on the name of our monetary unit, but finally the name lev (lion) was approved by majority. A stronger dispute was inflamed on the name of the stotinki – whether it should be called this way, or “centimes”, “sotnitsi” or otherwise.

The only one who disagreed with the accepted names “lev” and “stotinka” was the then 26-year old Stefan Stambolov, who after the abdication of Battenberg in 1886 became a regent and soon after that – a prime minister. During his government experimental 10-centime coins were minted. But the lev was already widely accepted. The first emissions had face values of 20, 50 and 100 golden levs and were minted in St. Petersburg.

Символиката на лъва в новата българска история

Монетната система на България е била основана на принципите на така нареченият Латински монетен съюз, който предвижда производството и употребата на три вида монети – златни, сребърни и медни. Най-подробно българският герб, съдържащ лъвско изображение, е бил гравирен на първите ни монети от 2, 5 и 10 стотинки, които през 1881 г. Княжеството поръчва в Брайтън, Англия. На следващата година в Русия са отсечени сребърните 1 и 2 лева, а през 1894 г. е емитирана първата българска златна монета на стойност 100 лв.

През различните периоди, в зависимост от това в чии прерогативи попада емитирането на националната парична единица, БНБ и Министерството на финансите поръчват изработката на българските монети в най-добрите монетни дворове в Европа – освен във вече споменатите, също и във Франция, Австро-Унгария, Белгия, Германия, Югославия.

The Bulgarian monetary system was based on the principles of the so called Latin Monetary Union, which provided for the manufacturing and usage of three types of coins – golden, silver and copper. The most detailed engraving of the Bulgarian coat of arms, including a lion image, can be seen on the first coins with face value of 2, 5 and 10 stotinki, which were ordered in 1881 in Brighton, England. The next year in Russia the silver 1 and 2 levs were minted and in 1894 the first Bulgarian golden coin with a face value of 100 levs was issued. During the different periods and depending on which institution's prerogative the emission of the national monetary unit was, the Bulgarian National Bank and the Ministry of Finance had the Bulgarian coins made in the best mints in Europe – besides the already mentioned ones also in France, Austria-Hungary, Belgium, Germany and Yugoslavia.

В края на XIX и началото на XX в. символиката на лъва като пазител и закрилник на държавността вече е официално утвърдена и възприета в България. Най-красноречив пример за това са статуите, стоящи като стражи на двата входа на столицата от този период. Лъвовете на двата моста в София – Орловия и Лъвовия, посрещали и изпращали гостите, които идвали както от далечни и изостанали села и паланки, така и от най-големите и модерни европейски градове.

Скулптурите на разперилите могъщи криле царствени птици, дали името на Орлов мост, са поставени върху колони, в долната част на които има изящни бронзови барелефи. Те представляват хералдически щит, върху който е изобразен изправен коронован лъв, стъпил върху надпис с името на столицата София и годината, в която е построен мостът – 1891. Мостът е изграден над Владайска река по проект на чешкия инженер Вацлав Прошек. Построяването му бележи бързото разрастване на българската столица и превръщането ѝ във важен балкански кръстопът, на който не подобавало да бъде обслужван от стария дървен мост в началото на шосето за Цариград, срещу входа на Борисовата градина. Четирите орела в полет символизираха волността и свободата на българския дух.

At the end of the 19th and the beginning of the 20th century the symbolics of the lion as a guardian and a defender of the state is already officially affirmed and accepted in Bulgaria. The most eloquent proof of this are the statues, standing on guard at the two entrances to the capital at that time. The lions on the two Sofia bridges – Orlov and Luvov, welcomed and bid farewell to the guests, who came from distant and undeveloped villages and small towns and also from the biggest and most modern European cities.

The sculptures of the regal eagles with spread wings, gave the name of Orlov Bridge, are situated on columns in the bases of which there are elegant bronze bas-reliefs. Each relief is a heraldic shield with a standing crowned lion, stepped on an inscription with the name of the capital Sofia and the year in which the bridge was erected - 1891.

The bridge is laid over the Vladayska River after the design of the Czech engineer Vaclav Proshek. Its building marks the fast growing of the Bulgarian capital and its transformation in an important Balkan crossroad, for which the old wooden bridge at the onset of the road to Istanbul, opposite the entrance of the Borisova Garden, was unbecoming. The four flying eagles symbolize the freedom of the Bulgarian spirit.

Символиката на лъва в новата българска история

Четирите седнали лъва на Лъвов мост, където в края на XIX в. е била бариерата на северния край на града, са другата „марка“ на столицата. Мостът е замислен и реализиран през 1890 г. от създателите на Орлов мост като важен елемент на една от главните артерии на София. Издигнат е над другата река, минаваща през града – Перловската, на мястото на стария Сандъкли мост, наричан още Шарен мост. По онова време той бил средище на градски панаири и народни събори. Появата на бронзовите лъвове разбунила духовете и за дълго задържала вниманието на обществеността, редом с политическите събития и светските клюки. Разходите по строителството и украсата на този мост, които достигнали нечуваната за времето си сума от 260 хил. лева, породили много градски вицове като този, че лъвовете били оставени без езици, за да не издадат кой и колко пари е откраднал. Съществува и страховита легенда, според която скулпторът, като осъзнал пропуска си, се самоубил от срам.

The four sitting lions on Luvov Bridge where at the end of the 19th century the barrier at the north end of the town was, are the other “trademark” of the capital. The bridge was planned and built in 1890 by the creators of Orlov Bridge as an important element of one of the main thoroughfares of Sofia. It is laid over the other river which runs trough the city – Perlovaska, in the place of the old Sandukli Bridge, also known as the Motley Bridge. At that time it was the center of the town’s fairs. The appearance of the bronze lions excited everyone and held the attention of the public along with the political events and the mundane gossips. The expenses for the construction and decoration of this bridge, which reached the unheard of amount of 260 000 levs, provoked many town jokes like the one, that the lions were left without tongues, in order not to tell how much money was stolen and by whom. There is also a fearful legend according to which when the sculptor discovered his lapse he committed suicide because he could not bear the shame.

Лъвът като знак на несломимия български дух за свобода е елемент и от внушителния паметник на Апостола на свободата, издигнат през 1903–1907 г. в родния му град Карлово. Двете фигури излъчват благородство и величие. Самият Левски се превръща в символ на копнежа за свободна, свята и демократична България. Освен с историческите си заслуги на революционер и борец за освобождението на родината ни от османско владичество, в съзнанието на всеки българин образът на Апостола на свободата остава завинаги неизменен политически и нравствен идеал, надхвърлил границите на времето си. Неговите идеи и дейност като защитник на исконните общочовешки ценности звучат актуално и в съвременното българско общество. Днес образът на Левски стои на знакови места в живота на българина – от представителни обществени сгради и училищни стаи до стените на обикновени български домове. През 2007 г. чрез всенародно допитване на Българската национална телевизия той е избран за „Най-великия българин“.

The lion as a symbol of the undaunted Bulgarian spirit is an element of the imposing monument of the Apostle of Freedom, erected in 1903–1907 in his hometown of Karlovo. The two figures emanate nobility and grandeur. Levski himself has become a symbol of the yearning for free, holy and democratic Bulgaria. Besides his historical merits as a revolutionary and fighter for the liberation of our country from Ottoman rule, the image of the Apostle remains in the mind of every Bulgarian as an unchanged moral and political ideal exceeding the framework of his time. His ideas and activity as a defender of the universal human values are relevant even to the contemporary Bulgarian society. Today the image of Levski is on significant places in the life of every Bulgarian – from representative public buildings and school rooms to the walls of the ordinary Bulgarian homes. In 2007 via a nation-wide plebiscite conducted by the Bulgarian National television, he was chosen as the "Greatest Bulgarian".

"АКО СПЕЧЕЛЯ – ПЕЧЕЛЯ ЗА ЦЯЛ НАРОД.
АКО ЗАГУБЯ – ГУБЯ САМО МЕНЕ СИ."

ВАСИЛ ЛЕВСКИ

"IF I WIN – I WIN FOR THE WHOLE
NATION.
IF I LOSE – I LOSE ONLY MYSELF".

VASIL LEVSKI

Символиката на лъва в новата българска история

Храм-паметникът на Шипка е един от най-впечатляващите с историческа си стойност, а и с размерите и излъчването си, български мемориал. Той е построен сволнипожертвувания както много други паметници и храмове. Открит е тържествено през 1934 г. Представлява голяма каменна кула с форма на пресечена пирамида, над входа на която е изправен огромен бронзов лъв с дължина 8 м и височина 4 м.

The temple-monument on Shipka is one of the most impressive Bulgarian memorials due to its historical value and also because of its measurements and emanation. It was built with free contributions like many other monuments and temples. It was officially opened in 1934. It is a big stone tower with the shape of a truncated pyramid and on its entrance there is a huge bronze lion 8 m long and 4 m high.

Лъвът като символ на несломимия и свободолюбив български дух става част и от един от знаковите паметници на Русе. На Паметника на свободата, издигнат в центъра на града, два бронзови лъва, единият от които разкъсва със зъби робски окови, а другият е стъпил върху щит, изпод който се подават смачкани фесове – алегория на османските поробители, са скулптурирани като закрилници на статуята на жена с меч в лявата ръка, символизираща свободна България.

The lion as a symbol of the unbreakable Bulgarian spirit became a part of one of the most significant monuments in Rousse. On the Liberty Monument in the city centre there are two bronze lions. The first one breaks chains of bondage with teeth, while the second one stands on a shield, under which crumpled fezzes can be seen – an allegory for the Ottoman enslavers. The regal animals are sculptured as defenders of a female statue, holding a sword in her left hand, symbolizing free Bulgaria.

Датиращата от дълбока древност традиция лъвски статуи да охраняват входовете на духовни или светски институции съществува и до днес в редица архитектурни паметници, свързани с българската история.

Лъвът като защитник на българската държавност стои и на входа на Съдебната палата, която несъмнено е сред най-представителните държавни институции. Строежът на сградата е започнат през 1928 г. по проект на арх.

Лазаров, който по-късно е разработен от колектив видни български архитекти и е завършен чак в края на 30-те години на миналия век. Идеята за двете лъвски статуи-пазители на храма на българското правосъдие е залегнала още в първоначалния план на сградата, но поради липса на средства след избухването на Втората световна война, те са поставени едва в средата на 80-те години. Критичното око на запалени зоолози е видяло неправилната походка на единият от тях, но иначе телата и главите на величествените хищници са предадени пределно реалистично и внушително – не само заради размерите им.

Lion statues guarding the entrances of spiritual or worldly institutions is a tradition originating from hoary antiquity that still exists in many architectural monuments, related to the Bulgarian history.

The lion as a defender of the Bulgarian state stands on the entrance of the Courts of Justice in the capital, which is, beyond doubt, one of the most representative state institutions. The

construction of the building began in 1928 after the design of architect Lazarov but was later finished

by a group of eminent Bulgarian architects and was only completed at the end of the

1930s. The two lion statues – custodians of the temple of the Bulgarian justice – were included in the initial building plan, but due to the lack of resources after the outbreak of the Second World War they were only placed in the middle 1980s. Enthusiastic zoologists noticed the anatomically incorrect walk of one of them, but otherwise the bodies and heads of the majestic beasts are presented with utmost realism and greatness.

Символиката на лъва в новата българска история

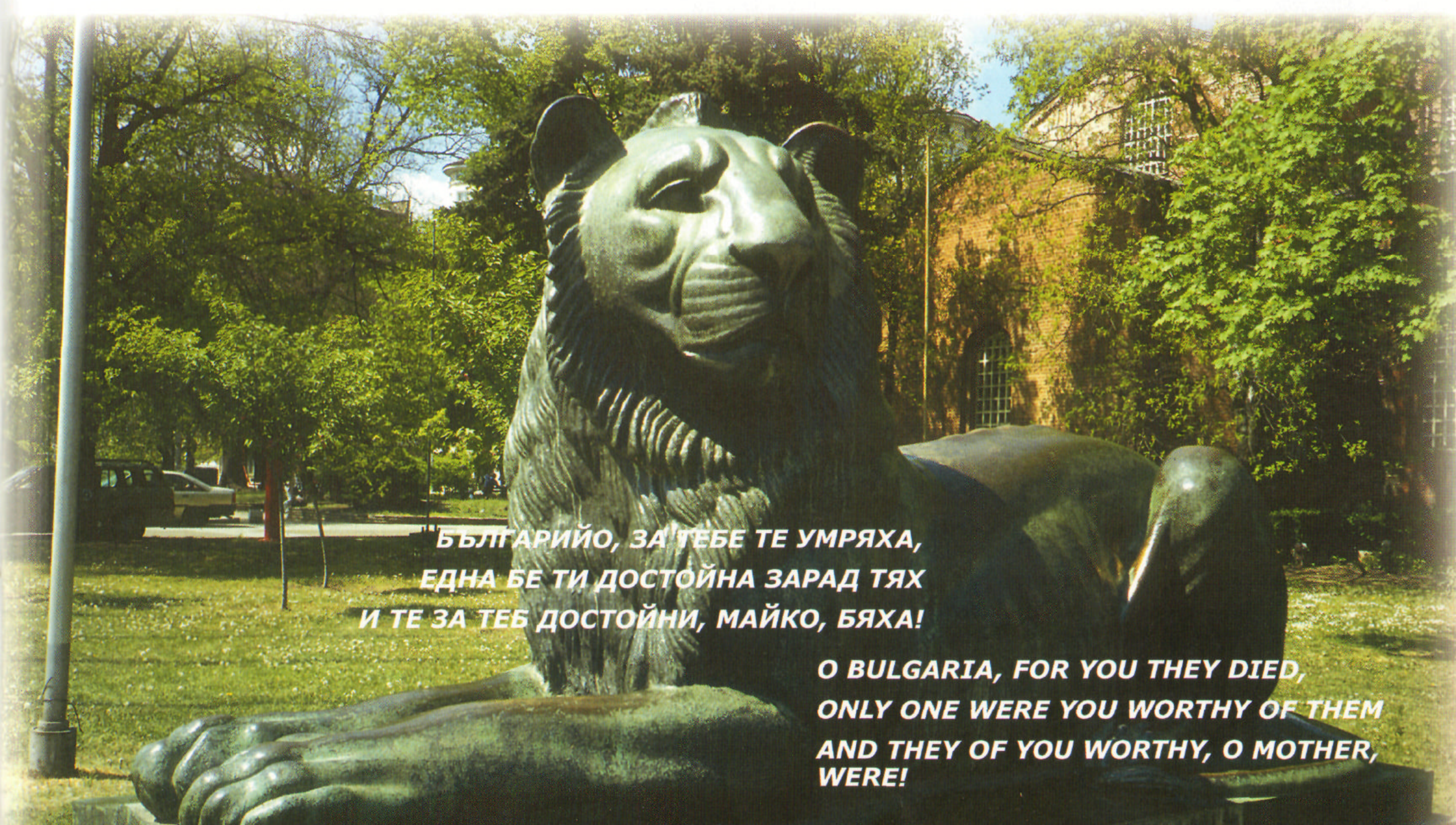
Символиката на лъва като пазител на храмове и съкровища се пренася и в съвременния академичен живот. Две бронзови лъвски статуи пред входа на библиотеката на най-старото висше учебно заведение у нас пазят българското книжовно богатство. Библиотеката съществува от 1888 г., но е пренесена в сградата на Алма матер от 16 декември 1934 г. Както красивото и представително здание на Софийския университет, и това на библиотеката е изградено благодарение на дарението на братята Христо и Евлоги Георгиеви – заможни търговци, които са оставили голяма част от богатството си за родолюбиви и просветни начинания. Днес с огромния си и ценен книжовен фонд университетската библиотека е обявена за паметник на културата и изпълнява ролята на образователен и научен център с национално значение.

The symbolics of the lion as a defender of temples and treasures is transferred in the contemporary academic life. Two bronze lions, sculptured at the entrance of the library of the oldest university in Bulgaria – the Sofia University – guard the Bulgarian literary wealth. The library has existed since 1888, but has been moved to the Alma Mater building on December 16th, 1934. As the beautiful and representative edifice of the university, the library was also built thanks to the donation of the brothers Hristo and Evlogi Georgievi – rich merchants, who left a large part of their wealth to patriotic and educational initiatives. Nowadays due to its huge and valuable literary fund the university library is declared a cultural monument and functions as an educational and scientific center with national importance.

Величественият лъв пред Паметника на незнайния войн, бдящ над покая на загиналите за свободата на България, е великолепна работа на проф. Андрей Николов. Лъвът тук е пазител на Вечния огън - неугасващ знак на преклонението на днешните и бъдни поколения българи пред безсмъртната слава на националните ни герои. Паметникът е разположен на едно от най-ключовите места на столицата, на южната страна на църквата „Света София“ – един от духовните символи на София. В тежките исторически моменти през вековете храмът е давал сили и вяра на жителите на столицата, че защитава града им от всякакви опасности със своята чудотворна сила. Зад църквата е и другото знаково място – гробът на наречения с признателност “Патриарх на българската литература” поет и писател Иван Вазов, на когото принадлежат и стиховете, изписани върху Паметника на незнайния войн:

The majestic lion in front of the Memorial of the Unknown Soldier, watching over the peace of those who perished for the liberty of the country, is a masterpiece made by prof. Andrey Nikolov. This lion is a guardian of the Eternal Flame – ever-burning symbol of the admiration of today's and future Bulgarian generations of the immortal glory of our national heroes. The monument is situated at one of the key places in the capital, on the south side of the “St. Sofia” church – one of the spiritual symbols of Sofia. During hardships throughout the ages the temple gave strength and faith to the population of the capital, and belief that it defends the town from any dangers with its magical power. There is another significant for the contemporary Bulgarians place behind the church – the grave of the poet and writer Ivan Vazov named with gratitude “Patriarch of the Bulgarian Literature”, who is the author of the verses, written on the Monument of the Unknown Soldier:

**"БЪЛГАРИЙО, ЗА ТЕБЕ ТЕ УМРЯХА,
ЕДНА БЕ ТИ ДОСТОЙНА ЗАРАД ТЯХ
И ТЕ ЗА ТЕБ ДОСТОЙНИ, МАЙКО, БЯХА!**

**O BULGARIA, FOR YOU THEY DIED,
ONLY ONE WERE YOU WORTHY OF THEM
AND THEY OF YOU WORTHY, O MOTHER,
WERE!**

СЪДЪРЖАНИЕ**Символиката на
лъва в българската
история от древността
да наши дни**

Изображенията на
лъва в тракийските
съкровища и ролята му
в античните ритуали

7-33

Лъвът – бляскав символ
на царската власт през
Средновековието

34-63

В новата история
лъвът от емблема
на национално-
освободителните борби
се превръща в част от
националния герб

63-93**CONTENTS****Symbolics of Lion in
Bulgarian History from
Ancient to Our Days**

Effigies of lion in Thracian
treasures and its role in
antique rituals

Lion – glorious symbol
of royal power in Middle
Ages

From leading symbol
in national liberation
struggle lion becomes
part of national coat of
arms in new Bulgarian
history

Специално издание на

Дженерали България Холдинг АД

Осъществено от **Insurance.bg**

Реализирал изданието **Радостина Иванова**

Събрал информацията **Биртен Еминова**

Консултант **Теодор Роков –**

Археологически музей Варна

Редактори **Чайка Христова,**

Мирослава Митева

Превод **Марина Станева**

Художествен дизайн **Виолета Велизарова**

Снимки: издателство „Тангра“,

National Geographic, Светослав Станчев,
Росен Колев и др.

Предпечатна подготовка

Виолета Велизарова

Печат **ПК "Димитър Благоев"**

Special edition, ordered by

Generali Holding Bulgaria AD

Project implementation **Insurance.bg**

Project fulfillment **Radostina Ivanova**

Compilation of information **Birten Eminova**

Consultant **Theodor Rokov - Archaeological**
Museum Varna

Editors **Chaika Christova, Miroslava Miteva**

Translated by **Marina Staneva**

Art design **Violeta Velizarova**

Photographs: **Publishing house "Tangra",**
National Geographic, Svetoslav Stanchev,
Rosen Kolev

Page layout and design **Violeta Velizarova**

Printing **PH "Dimitar Blagoev"**

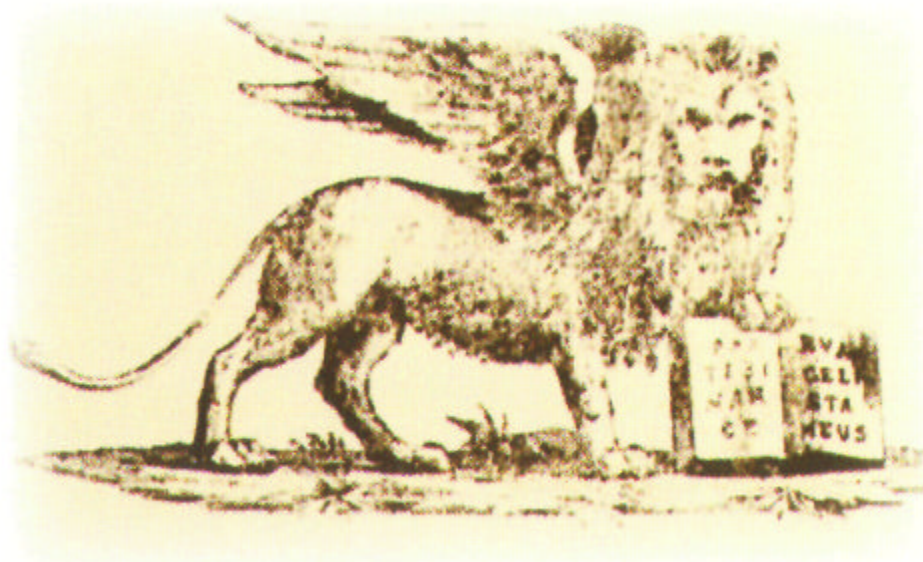
1833

1848

1881

1971

1978

1991

